

***ZASADY BHPiOŚ OBOWIĄZUJĄCE
WYKONAWCÓW/KONTRAHENTÓW
w PZL-ŚWIDNIK S.A.***

ver.SKR2023pl

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
1 ZASADY BHP I OCHRONY ŚRODOWISKA W PZL-ŚWIDNIK S.A.	3
2 WAŻNE NUMERY TELEFONÓW	3
3 PODSTAWOWE DEFINICJE	3
4 DZIESIĘĆ ZASAD BEZWZGLĘDNYCH.....	5
5 WYMAGANIA DLA WYKONAWCÓW W ZAKRESIE BHP I OCHRONY ŚRODOWISKA	6
7 WYBÓR WYKONAWCY	9
8 PODWYKONAWSTWO	9
9 DOPUSZCZENIE DO REALIZACJI PRAC	9
10 TAJEMNICA SŁUŻBOWA	11
11 SPRZĄTANIE I UTRZYMANIE CZYSTOŚCI.....	11
12 PRACE NA TERENIE WYDZIAŁU.	12
13 OGÓLNE WYMAGANIA BHP PRZY REALIZACJI PRAC.	12
14 REAGOWANIE I POWIADAMIANIE O NAGŁYCH ZDARZENIACH, WYPADKACH I AWARIACH.....	14
15 OCHRONA I PROFILAKTYKA POŻAROWA.	17
16 ZASADY PROWADZENIA PRAC POŻAROWO NIEBEZPIECZNYCH.	19
17 ORGANIZACJA PRAC NA WYSOKOŚCI.	21
18 ORGANIZACJA PRAC NA DACHU.	23
19 UŻYTKOWANIE RUSZTOWAŃ.	24
20 UŻYTKOWANIE DRABIN.....	24
21 UŻYTKOWANIE PODNOŚNIKÓW MONTAŻOWYCH.	25
22 UŻYTKOWANIE DŹWIGÓW I SPRZĘTU DŹWIGOWEGO.....	25
23 UŻYTKOWANIE ZAWIESI.	26
24 UŻYTKOWANIE WCIĄGAREK ŁAŃCUCHOWYCH I PRZECIĄGAREK.	26
25 ZABEZPIECZANIE PODWIESZONYCH ŁADUNKÓW.	27
26 BLOKADY BEZPIECZEŃSTWA LOCKOUT/TAGOUT.....	27
27 BEZPIECZEŃSTWO ELEKTRYCZNE.	27
28 OBSZARY OGRANICZONEGO DOSTĘPU.	28
29 PRACA W KANAŁACH, ZBIORNIKACH/PRZESTRZENIACH ZAMKNIĘTYCH.....	29
30 WYMAGANIA ŚRODOWISKOWE.	31
31 ZAKŁAD ZWIEKSZONEGO RYZYKA (ZZR).....	33
32 MATERIAŁY ZAWIERAJĄCE AZBEST.....	34
33 ZABEZPIECZENIA PRZED DOSTĘPEM W OBSZARY NIEBEZPIECZNE.	34
34 SUBSTANCJE I MATERIAŁY NIEBEZPIECZNE.....	35
35 BUTLE ZE SPRĘŻONYMI GAZAMI.....	37
36 TRANSPORT WEWNĄTRZZAKŁADOWY	37
37 INSTALACJE WENTYLACYJNE, ELEKTRYCZNE I KANALIZACYJNE	40
38 INDYWIDUALNE OCHRONY OSOBISTE (IOO).....	40
39 NARZĘDZIA.....	41
40 ROWY I WYKOPY	42
41 ZASADY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU NIEPRZESTRZEGANIA WYMAGAŃ PZL-ŚWIDNIK S.A	43
41 ZAŁĄCZNIKI:	47
ZAŁĄCZNIK NR 1. REJESTR ZDARZEŃ WYPADKOWYCH I POTENCJALNIE WYPADKOWYCH WYKONAWCY.....	47
ZAŁĄCZNIK NR 2. KARTA INFORMACYJNA O RYZYKU WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ NA TERENIE PZL – ŚWIDNIK S.A.	47
ZAŁĄCZNIK NR 3. PROTOKÓŁ UKARANIA.....	47
ZAŁĄCZNIK NR 4. POLITYKA ŚRODOWISKOWA I BHP PZL-ŚWIDNIK S.A.	47

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 3 / 57 Page
-------------------------------	---	-------------------	------------------------

1 ZASADY BHP I OCHRONY ŚRODOWISKA W PZL-ŚWIDNIK S.A.

Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A. zgodnie z przyjętą polityką środowiskową i bhp **stawia jako nadrzędny cel zapobieganie związanym z pracą urazom**, dokłada starań aby zapewnić **bezpieczne warunki dla pracowników, gości i podwykonawców** oraz zapobiegać zanieczyszczeniom i chronić środowisko naturalne. Powyższe dotyczy działalności własnej PZL-Świdnik S.A oraz tej, na którą PZL-Świdnik S.A ma wpływ. W tym celu PZL-Świdnik S.A stawia nacisk na właściwe planowanie i organizowanie prac oraz odpowiedni nadzór i monitorowanie prac i działań własnych oraz podmiotów współpracujących działających na jej terenie, **zapewniając jednocześnie czynny współudział podwykonawców w działaniach służących jak najlepszej organizacji pracy wolnej od zagrożeń i wypadków.**

Niniejszy dokument reguluje działania i obowiązki wykonawców/kontrahentów w obszarze bhp i oś, którzy wykonują prace na terenie PZL-Świdnik S.A. i w całym okresie świadczenia usług na rzecz PZL-Świdnik S.A. zobowiązani są do przestrzegania zawartych w nim zasad.

2 WAŻNE NUMERY TELEFONÓW

 NUMERY TELEFONÓW ALARMOWYCH EMERGENCY TELEPHONE NUMBERS		
CENTRUM POWIADAMIANIA RATUNKOWEGO <i>PUBLIC-SAFETY ANSWERING POINT</i>	112	
POGOTOWIE RATUNKOWE <i>AMBULANCE</i>	999	
STRAŻ POŻARNA - ŚWIDNIK <i>NATIONAL FIRE BRIGADE ŚWIDNIK</i>	998 755-55	
OCHRONA PRZEDSIĘBIORSTWA <i>COMPANY SECURITY</i>	754-80	
NUMER ALARMOWY Z TELEFONU KOMÓRKOWEGO <i>EMERGENCY NUMBER - MOBILE PHONE ACCESS</i>	(+48) 81 722 54 80	
PUNKT MEDYCZNY <i>MEDICAL POINT</i>	757-05	
BHP i OŚ <i>HSE</i>	P. POŻ / AWARIE <i>FIRE SAFETY / ACCIDENTS</i> BHP / H&S OCHRONA ŚRODOWISKA <i>ENVIRONMENT PROTECTION</i>	750-53 759-96 768-56

PODSTAWOWE DEFINICJE

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 4 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--------------------------------

- 3.1. PZL - Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A..
- 3.2. **Wykonawca** – osoba prawna, fizyczna lub jakikolwiek inny podmiot czy instytucja, która w ramach zawartej umowy lub przyjętego zlecenia, wykonuje usługę, pracę na rzecz i/ lub na terenie PZL w formie dostaw materiałów, towarów, sprzętu lub w formie realizacji usług dla PZL (z wyłączeniem pracowników PZL); na potrzeby niniejszego dokumentu Wykonawca oznacza także wszystkich pracowników (w tym tymczasowych) Wykonawcy, podwykonawców i ich pracowników (w tym tymczasowych), oraz inne podmioty inne podmioty trzecie, które będą wykonywać usługi na zlecenie i w imieniu Wykonawcy.
- 3.3. **Koordynator** PZL-Świdnik S.A. – **pracownik PZL-Świdnik S.A. (wyznaczony przez komórkę odpowiedzialną za realizację umowy) wskazany w umowie, zleceniu lub zamówieniu i/lub D.U.V.R.I., sprawujący nadzór nad Wykonawcą i pełniący obowiązki, o których mowa w art. 208 Kodeksu Pracy (do ustalania zasad organizacji pracy oraz zasad bezpieczeństwa prac i współpracy z wykonawcą).**
- 3.4. **Koordynator Wykonawcy** – wyznaczona osoba ze strony Wykonawcy do kontaktu z Koordynatorem PZL w celu zawierania ustaleń organizacyjnych, technicznych i bezpieczeństwa, wyznaczony do sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem zasad bhp, ppoż. i ochrony środowiska w trakcie wykonywania prac na terenie PZL przez Personel Wykonawcy.
- 3.5. **Dział BHP i OŚ** – komórka organizacyjna PZL odpowiedzialna za obszar Bezpieczeństwa i Higieny Pracy i Ochrony Środowiska, uprawniona do weryfikacji i oceny dokumentów wypełnianych przez Wykonawcę, uzgadniania zasad i egzekwowania bezpiecznej dla ludzi i środowiska organizacji prac Wykonawcy na terenie PZL.
- 3.6. **Dokument D.U.V.R.I.** – Dokument Oceny Ryzyka Wzajemnych Zakłóceń.
- 3.7. **Teren PZL-Świdnik S.A.** - cały teren zakładu PZL-Świdnik S.A., w szczególności obszary i tereny, wydzielone ogrodzeniem (w tym konstrukcje naziemne, nadziemne i podziemne, drogi i place, budynki, hale i place magazynowe, hale produkcyjne, place załadunku samochodów, obszar lotniska).
- 3.8. **Personel Wykonawcy lub Pracownicy** – osoby fizyczne zatrudnione przez Wykonawcę lub Podwykonawcę na podstawie umowy o pracę jak i na podstawie innych umów takich jak zlecenie, o dzieło, o świadczenie usług, itp., wykonujące prace na zlecenie i w imieniu Wykonawcy/Podwykonawcy; i za którego Wykonawca ponosi pełną odpowiedzialność. Pracownicy Podwykonawcy są traktowani jako pracownicy Wykonawcy.
- 3.9. **Miejsce/ teren robót** – lokalizacja placówki na terenie PZL-Świdnik S.A, w której wykonywane są prace przez Wykonawcę;
- 3.10. **Zasada bezwzględna** – zasada, której naruszenie stanowi poważne zagrożenie dla życia i zdrowia bądź środowiska naturalnego;
- 3.11. **Poważne naruszenie** – jakiegokolwiek naruszenie zasad bezwzględnych i wymagań dotyczących ochrony środowiska oraz BHP, zarówno wewnętrznych jak i powszechnie obowiązujących, które stanowi zagrożenie dla ludzkiego życia, zdrowia lub środowiska;
- 3.12. **Materiał niebezpieczny** – materiał, który ze względu na swoje właściwości chemiczne, fizyczne bądź biologiczne może w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nim, w związku z przewozem lub magazynowaniem spowodować śmierć, rozstrój zdrowia lub uszkodzenie ciała ludzkiego albo zniszczenie lub uszkodzenie dóbr materialnych oraz skażenie / zanieczyszczenie środowiska naturalnego;
- 3.13. **ZZR - Zakład Zwiększonego Ryzyka tj. obszaru wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.**
- 3.14. **BIOZ – Plan Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia.**
- 3.15. **SUG - Stałe Urządzenia Gaśnicze**
- 3.16. **BDO - Bazy Danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce Odpadami**

Wszystkie inne definicje użyte w niniejszym dokumencie są zgodne PS-35.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 5 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--------------------------------

3 DZIESIĘĆ ZASAD BEZWZGLĘDNYCH

4.1. Ochrona przed upadkiem z wysokości:

Wykonawcy i ich podwykonawcy zobowiązani są stosować ochronę/y przed upadkiem z wysokości (za pracę na wysokości rozumie się pracę na wysokości 1m i powyżej nad poziomem podłogi lub ziemi) oraz organizować te prace zgodnie z minimalnymi wymaganiami bhp.

4.2. Niebezpieczne źródła energii:

Przed rozpoczęciem i w trakcie trwania prac a także na czas przerw w pracach serwisowych, remontowych lub przeglądów okresowych na maszynach, urządzeniach, instalacjach pracownicy Wykonawcy zobowiązani są zastosować system LOCKOUT/ TAGOUT w sposób zabezpieczający wszelkie niebezpieczne źródła energii przed możliwością ich załączenia. Wymóg ten ma zastosowanie podczas przeprowadzania prac ingerujących w układy elektryczne, mechaniczne, chemiczne, ciepłe i pneumatyczne – gdzie wymagane jest min. użycie blokad bezpieczeństwa i wywieszenia odpowiednich tablic ostrzegawczych)

4.3. Bezpieczeństwo elektryczne:

Wszystkie przenośne urządzenia i elektronarzędzia wykorzystywane w trakcie realizacji prac przez Wykonawcę muszą być chronione przez wyłączniki różnicowo prądowe zainstalowane w tablicach dostarczonych przez wykonawcę i przeznaczonych do zasilania placu budowy. Wykonywane prace oraz stosowane urządzenia i elektronarzędzia wykorzystywane w strefie pracy muszą spełniać wymogi bezpieczeństwa.

4.4. Prace w kanałach i zbiornikach/przestrzeniach zamkniętych:

Wykonawca prowadząc prace w kanałach i zbiornikach zobowiązany jest organizować prace zgodnie z minimalnymi wymaganiami bhp, zapewnić właściwy nadzór tych prac, asekurację i stałe monitorowanie atmosfery w kanale lub zbiorniku odpowiednim sprzętem pomiarowym. Prace takie mogą zostać rozpoczęte po uzyskaniu pisemnej zgody od Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

4.5. Prace pożarowo niebezpieczne:

Wykonawca może wykonywać prace pożarowo niebezpieczne tylko i wyłącznie na podstawie uzyskanego od PZL-Świdnik S.A pisemnego zezwolenia, prowadzić je według warunków określonych w tym zezwoleniu oraz nie dłużej niż przez czas na jaki zostało wydane.

4.6. Ostony i zabezpieczenia maszyn:

Wykonawca - podczas obsługi w normalnych warunkach maszyn i urządzeń - nie może demontować, manipulować ani uszkadzać osłon ani zabezpieczeń, w które są te maszyny/urządzenia wyposażone.

4.7. Obszary ograniczonego dostępu:

Wykonawcy nie wolno poruszać się bez pisemnego upoważnienia od PZL-Świdnik S.A po obszarach ograniczonego dostępu lub innych niż obszary wykonywania prac.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 6 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--------------------------------

4.8. Odpady ciekłe:

Odpady ciekłe powstałe w trakcie prac Wykonawcy muszą być przechowywane w dostosowanych do charakteru substancji pojemnikach, odpornych na jej działanie, szczelnie zamykanych i magazynowane na specjalnych misach ociekowych lub na szczelnym, nienasiąkliwym, utwardzonym terenie. Odpady tego typu muszą być na bieżąco usuwane z terenu PZL-Świdnik S.A. Zabrania się wylewania odpadów ciekłych do studzienek kanalizacyjnych, sanitariatów, łazienek, itp.

4.9. Trzeźwość i środki odurzające

Wykonawca gwarantuje, że jego Personel pracujący na terenie PZL-Świdnik S.A jest trzeźwy i nie stosuje środków odurzających.

4.10. Prędkość środków transportu

Ustalone ograniczenie prędkości 30 km/h na drogach PZL-Świdnik S.A musi być bezwzględnie przestrzegane niezależnie od rodzaju środka transportu.

4 WYMAGANIA DLA WYKONAWCÓW W ZAKRESIE BHP I OCHRONY ŚRODOWISKA

- 5.1. Wykonawca jest w pełni odpowiedzialny za swoich pracowników, pracowników tymczasowych i podwykonawców oraz inne podmioty trzecie, które będą wykonywać usługi na zlecenie i w imieniu Wykonawcy. Za działania lub zaniechania tych podmiotów Wykonawca odpowiada jak za własne działania i zaniechania. Wykonawca nie może uchylić się od odpowiedzialności z powodu działania w/w podmiotów powołując się na przekroczenie zakresu powierzonych im czynności, brak winy w wyborze tych podmiotów oraz niemożność zapobieżenia ich działaniom.
- 5.2. Wykonawca ponosi odpowiedzialność za stosowanie się pracowników własnych i pracowników swoich Podwykonawców do wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie, wytycznych zawartych w dokumencie D.U.V.R.I. w zakresie BHP i OŚ oraz do odpowiednich przepisów prawa w tym zakresie.
- 5.3. Zabronione jest zatrudnianie pracowników bez spełnienia wymogów prawnych w zakresie prawa pracy.
- 5.4. Zabronione jest zatrudnianie do wykonywania prac niebezpiecznych, w rozumieniu przepisów bhp, pracowników poniżej 18 roku życia.
- 5.5. Wykonawca i jego podwykonawcy w przypadku zatrudnienia osób fizycznych wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy oraz osób prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą zobowiązani są zapewnić bezpieczne i higieniczne warunki pracy w zakresie wykonywania zamówionych zadań na równi z wymaganiami jak dla pracowników własnych. W razie prowadzenia prac w miejscu, do którego mają dostęp osoby nie biorące udziału w procesie pracy lub procesie realizacji umowy, Wykonawca i jego podwykonawcy są obowiązani zastosować środki niezbędne do zapewnienia ochrony życia i zdrowia tym osobom. W szczególności Wykonawca i jego podwykonawcy ponoszą odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w toku realizacji zadania.
- 5.6. Wykonawca i jego Podwykonawcy zobowiązani są chronić zdrowie i życie swojego Personelu przez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.
- 5.7. Wykonawca musi określić swoje własne zasady i **procedury** BHP oraz zapewnić ich przestrzeganie w ramach swojej organizacji oraz zagwarantować, że wymagania PZL-Świdnik S.A określone w niniejszym dokumencie będą spełnione. PZL-Świdnik S.A zastrzega sobie prawo do sprawdzania w każdej chwili (w ramach audytów lub kontroli) czy Wykonawca oraz jego pracownicy spełniają wymagania PZL-Świdnik S.A i zapewniają bezpieczną organizację pracy.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 7 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--------------------------------

- 5.8. Dla każdego zadania/ usługi spisywany jest **pomiędzy PZL-Świdnik S.A. a podwykonawcą** dokument D.U.V.R.I. określający wzajemne zagrożenia, ryzyka oraz warunki prowadzenia prac. Wykonawca zobowiązany jest podać w nim wszystkie niezbędne informacje, które mogą wpłynąć na bezpieczną organizację i realizację zadania/usługi, w szczególności potencjalne zagrożenia mogące wystąpić podczas wykonywania robót przy zamówionym zadaniu
- 5.9. Dla każdej umowy, zlecenia lub zamówienia zostanie wyznaczony Koordynator PZL-Świdnik S.A, który nadzorować będzie przebieg realizacji zadania/prac, i z którym należy się kontaktować we wszystkich sprawach organizacyjno-technicznych. Wykonawca ze swojej strony wyznacza Koordynatora Wykonawcy uprawnionego do bezpośredniego kontaktu z Koordynatorem PZL w celu zawierania ustaleń organizacyjnych, technicznych i bezpieczeństwa. Koordynator PZL-Świdnik S.A udziela wszelkich wyjaśnień dot. niniejszych wymagań, dokumentu D.U.V.R.I. lub jakichkolwiek innych kwestii dotyczących bhp i ochrony środowiska a odnoszących się do działalności Wykonawcy
- 5.10. Bez dwustronnie podpisanego dokumentu D.U.V.R.I. nie jest możliwe wejście Wykonawcy na teren PZL-Świdnik S.A w celu realizacji umowy/zlecenia oraz rozpoczęcie realizacji prac na terenie PZL-Świdnik S.A.
- 5.11. Niniejsze wytyczne oraz dokument D.U.V.R.I. są uzupełnieniem warunków i ustaleń zawartych w umowach, zleceniach lub zamówieniach zawartych pomiędzy PZL-Świdnik S.A a Wykonawcą i stanowią ich integralną część.
- 5.12. Przed realizacją zadania/usługi Wykonawca zobowiązany jest zapewnić wdrożenie niniejszych wymagań PZL-Świdnik S.A oraz przeszkolić swoich pracowników z zapisów dokumentu D.U.V.R.I. i zapewnić podpisanie dokumentu przez wszystkich pracowników wykonujących prace na terenie PZL-Świdnik S.A oraz dostarczyć PZL-Świdnik S.A kopię potwierdzającą ten fakt.
- 5.13. Wszyscy pracownicy Wykonawcy kategorii A mają obowiązek odbycia szkolenia BHP w formie filmu szkoleniowego. Pracownicy wykonawcy kategorii C i B podlegają szkoleniu ZZR przeprowadzonemu przez PZL-Świdnik, które dotyczy wymagań prawnych oraz dokumentacji wewnętrznej dotyczącej przeciwdziałania i reagowania na poważne awarie przemysłowe.**
- 5.14. Wykonawcy i ich personel są zobowiązani:
- a) mieć stały dostęp do niniejszych wymagań i dokumentu D.U.V.R.I.;
 - b) stosować się do wymagań systemu przepustkowego obowiązującego w PZL-Świdnik S.A oraz przebywać i poruszać się tylko i wyłącznie w miejscu prowadzenia prac i dla zapewnienia ich realizacji.
 - c) Wykonawcy wykonujący prace budowlane, remontowe lub serwisowe muszą przeprowadzić oraz przedstawić przed ich rozpoczęciem ocenę ryzyka zawodowego (zgodnie z PN-N 18002:2000) dot. realizowanego **zadania na terenie PZL-Świdnik S.A.**
 - d) wyposażyć pracowników w odzież i obuwie robocze oraz ochrony osobiste i zagwarantowanie stosowania ich przez pracowników (pracownicy Wykonawcy poruszają się po terenie PZL-Świdnik S.A w kamizelkach odblaskowych z logo i nazwą Wykonawcy)
 - e) niezwłocznie informować swoich przełożonych i przedstawicieli PZL-Świdnik S.A o stwierdzonych wypadkach, zdarzeniach potencjalnie wypadkowych i zagrożeniach dla środowiska, jak i zagrożeniach **dla personelu** i majątku PZL-Świdnik S.A.
 - f) prowadzić codzienne kontrole miejsc pracy w celu zagwarantowania spełnienia niniejszych wymagań
 - g) do realizacji prac stosować sprawny i w należyтым stanie technicznym sprzęt, maszyny, urządzenia i narzędzia oraz zagwarantować, że spełniają one odpowiednie wymagania prawne
 - h) po zakończeniu prac przedłożyć PZL-Świdnik S.A wypełniony rejestr zdarzeń potencjalnie wypadkowych i wypadków przy pracy (zgodnie z załącznikiem nr 1).
- W przypadku firm wykonujących stałą obsługę/ usługę na terenie PZL-Świdnik S.A rejestr ten należy przekazywać w terminie 1 m-ca od zakończenia każdego półrocza.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 8 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--------------------------------

- 5.15. Wykonawca powinien poinstruować każdego ze swoich pracowników i Podwykonawców w jaki sposób rozpoznawać i unikać warunków niebezpiecznych, a także w zakresie przepisów mających zastosowanie w danym środowisku pracy, co pozwoli kontrolować i/lub wyeliminować wszelkie zagrożenia lub narażenia na choroby/ uszkodzenia ciała.
- 5.16. Wykonawca powinien prowadzić rejestr/y szkoleń swoich pracowników, dostępne na każde żądanie PZL-Świdnik S.A.
- 5.17. PZL-Świdnik S.A. zastrzega sobie prawo do zażądania od Wykonawcy programu kontroli bhp (na czas wykonywania prac na terenie PZL-Świdnik S.A.), certyfikatów potwierdzających kwalifikacje jego Personelu (w tym szkolenia bhp, dopuszczenie do pracy przez lekarza medycyny pracy, uprawnienia specjalistyczne) oraz innych dokumentów potwierdzających, że Wykonawca spełnia wymagania prawne wymagane do realizacji prac na terenie PZL-Świdnik S.A..
- 5.18. Rażąco naruszenie przez Wykonawcę lub jego Personel ogólnie obowiązujących przepisów jak i wymagań i procedur obowiązujących w PZL-Świdnik S.A. (w tym objętych niniejszym dokumentem) w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, ppoż., ochrony środowiska, a w szczególności stwierdzenie wykonywania prac w sposób zagrażający zdrowiu lub życiu ludzi, jest podstawą do zastosowania przez PZL-Świdnik S.A wobec Wykonawcy, według uznania PZL-Świdnik S.A., niezależnie od innych sankcji wynikających z innych dokumentów obowiązujących Wykonawcę, jednej lub kilku następujących sankcji:
 - a) okresowego lub stałego wstrzymania przepustki danej osobie spośród Personelu Wykonawcy;
 - b) usunięcia Personelu Wykonawcy (w całości lub poszczególnych osób) z terenu prowadzenia prac/ terenu PZL-Świdnik S.A.,
 - c) wstrzymania prac ,
 - d) nałożenia kar finansowych wskazanych w pkt 41.4 niniejszego dokumentu lub kar umownych (wskazanych w umowie/zleceniu/zamówieniu pomiędzy PZL-Świdnik S.A. a Wykonawcą),
 - e) rozwiązania umowy w całości lub w części;
 - f) dochodzenia odszkodowania za szkody powstałe w związku z przedmiotowymi naruszeniami
 - g) skreślenia Wykonawcy z listy zakwalifikowanych Wykonawców PZL-Świdnik S.A. i pozbawienia go związanych z tym dla niego przywilejów.

6. Kategorie Wykonawców

6.1. PZL-Świdnik S.A definiuje następujące kategorie Wykonawców:

a) Wykonawcy kategorii A

Do kategorii A np. wliczani są wykonawcy/ pracownicy dokonujący napraw sprzętu biurowego i komputerowego, dostawcy materiałów produkcyjnych oraz biurowych (w tym kurierzy), personel barów, stołówek i bufetów pracowniczych, wykonawcy/ pracownicy wykonujący pracę biurową, audytorzy zewnętrzni, konsultanci techniczni , klienci, potencjalni kontrahenci wizytujący obszary produkcyjne pod stałym nadzorem i w obecności przedstawiciela PZL personel szkolący (nie dotyczy szkoleń realizowanych w obszarach produkcyjnych).

b) Wykonawcy kategorii B

Wykonawcy/ pracownicy realizujący usługi/ prace na wydziałach produkcyjnych lub innych miejscach potencjalnie niebezpiecznych , w tym w obszarach Seveso (np. konsultanci techniczni, inżynierowie technolodzy, serwisanci), sprzątający lub zajmujący się przemieszczaniem urządzeń i/lub materiałów, na wyżej wymienionych obszarach PZL.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 9 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------------

Wykonawcy kategorii C

Wykonawcy/ pracownicy wykonujący:

- a) prace szczególnie niebezpieczne (o wysokim ryzyku) tj. m.in. prace na wysokości, wykonujący czynności związane z niebezpiecznymi substancjami chemicznymi lub źródłami energii, w przestrzeniach zamkniętych, wykopach, kanałach, prace z użyciem narzędzi/maszyn z napędem spalinowym w pomieszczeniach, przestrzeniach zamkniętych;
- b) prace remontowo-budowlane;
- c) montaż dużych konstrukcji, rusztowań;
- d) obróbkę mechaniczną;
- e) montaż dużych urządzeń z napędem;
- f) prace branżowe w tym m.in. prace:
 - elektryczne,
 - wentylacyjne,
 - instalatorskie,
 - murarskie i tynkarskie,
 - ciesielskie i stolarskie,
 - betoniarskie i zbrojarskie,
 - malarskie, szklarskie i inne wykończeniowe,
 - wodno-kanalizacyjne i instalacyjne,
 - posadzgarskie i okładzinowe,
 - dekarские, izolacyjne i dachowe,
 - hydro-inżynieryjne,
 - drogowe.

- 6.2. Działania i efekty pracy Wykonawcy w trakcie realizacji umowy/zlecenia/zamówienia będą poddawane kontroli/audytom w zakresie BHP i OŚ w celu weryfikacji zgodności działania Wykonawcy z niniejszymi wytycznymi.

7 WYBÓR WYKONAWCY

- 7.1. Do realizacji prac na terenie PZL-Świdnik S.A. wybrany zostanie Wykonawca, który posiada potencjał organizacyjny, techniczny i ludzki gwarantujący spełnienie niniejszych wytycznych, posiada wymagane pozwolenia administracyjne i uprawnienia branżowe oraz spełnia kryteria warunków technicznych zapytania ofertowego.

8 PODWYKONAWSTWO

- 8.1. Odpowiedzialność Wykonawcy względem Podwykonawcy określona jest w pkt. 5.2.
- 8.2. Podwykonawcę Wykonawcy obowiązują analogiczne wymagania jak Wykonawcę, opisane w niniejszych wytycznych.

9 DOPUSZCZENIE DO REALIZACJI PRAC

- 9.1. Przed realizacją zadania określonego w umowie, zleceniu lub zamówieniu, Koordynator PZL-Świdnik S.A. zobowiązany jest przeprowadzić spotkanie z udziałem Wykonawców i/ lub ich zatwierdzonych Podwykonawców oraz Koordynatorem Wykonawcy w celu omówienia zagadnień z zakresu bezpieczeństwa i organizacji pracy z komórką BHP PZL-Świdnik S.A.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 10 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--

Wynikiem spotkania jest sporządzenie dokumentu D.U.V.R.I., którego wzór jest załącznikiem umowy, zlecenia lub zamówienia. Obowiązek ten dotyczy Wykonawców kategorii B i C.

- 9.2. Warunkiem wpuszczenia Wykonawcy na teren PZL-Świdnik S.A. i rozpoczęcia prac jest łączne spełnienie następujących kryteriów:
- a) podpisanie przez obydwie strony (Wykonawcy i PZL-Świdnik S.A. dokumentu D.U.V.R.I. nie później niż 24 godziny przed rozpoczęciem prac;
 - b) przeprowadzenie oraz przedstawienie oceny ryzyka zawodowego (zgodnie z PN-N 18002:2000) dot. realizowanego zadania przed podpisaniem dokumentu D.U.V.R.I. - dotyczy wykonawcy wykonującego prace budowlane, remontowe lub serwisowe lub stałe na terenie PZL-Świdnik S.A.
Ocena ryzyka uwzględniać musi wszystkie zagrożenia wynikające z realizowanych prac i miejsca ich wykonywania, działania profilaktyczne z tym związane oraz uwzględniać sytuacje awaryjne;
 - c) dokumentacja BIOZ – **uzgodniona z SF&M PZL-Świdnik S.A. i zatwierdzona przez k-ka budowy dla prac które zgodnie z prawem budowlanym tego dokumentu wymagają**
 - d) przeszkolenie przez Wykonawcę pracowników własnych i Podwykonawców z wymagań zawartych w D.U.V.R.I. i dostarczenie Koordynatorowi kopi dokumentu poświadczającego ten fakt
 - e) zapewnienie przez Wykonawcę własnym pracownikom odzieży roboczej (z logo firmy) i ochronnej, obuwia ochronnego z podnoskiem i środków ochrony indywidualnej (okulary ochronne, kask itp.) oraz kamizelki odblaskowej (z logo firmy). Dotyczy Wykonawców Kategorii C prowadzących prace budowlane, remontowe i serwisowe.
W przypadku Wykonawców prowadzących stałą obsługę PZL-Świdnik S.A. w oparciu o umowę długoterminową wymagane jest od nich aby zapewnił swojemu personelowi odzież roboczą odróżniającą się w znacznym stopniu od odzieży personelu PZL-Świdnik S.A. **(z wyraźnym i widocznym logo firmy) oraz zapewnienie odzieży o podwyższonej widoczności dla prac realizowanych po zmierzchu lub w obszarach manewrowych, poruszania się środków transportu.**
W przypadku pozostałych Wykonawców obowiązują w tym zakresie wytyczne zawarte w D.U.V.R.I..
- 9.3. W przypadku jakiegokolwiek zmiany sytuacji (zakresu prac, sposobu organizacji lub realizacji prac), która mogłaby mieć wpływ na warunki dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, obowiązkiem PZL-Świdnik S.A. i Wykonawcy jest niezwłoczne spotkanie się w celu dostosowania/weryfikacji poprzednio ustalonego planu działań BHP zawartego w dokumencie D.U.V.R.I. do występujących zagrożeń.
- 9.4 W warunkach szczególnych tj. usuwanie awarii, przeciwdziałanie katastrofie itd., Wykonawca i/ lub Podwykonawca nie są zobowiązani do sporządzania w/w dokumentacji (pkt.9.2) przed rozpoczęciem prac. Wyjątkiem jest posiadanie opracowanej oceny ryzyka. Wymaganą dokumentację należy uzupełnić w terminie do 48h od rozpoczęcia prac.
- 9.5 Dokumentację, o której mowa powyżej w pkt.9.2, Wykonawca sporządza minimum w dwóch egzemplarzach. Jeden komplet posiada Wykonawca w miejscu realizacji usługi i jest ona dostępna na żądanie służb kontroli wewnętrznej jak i zewnętrznej. Drugi komplet dokumentów przechowuje Koordynator PZL-Świdnik S.A lub wyznaczona przez niego osoba.
- 9.6 **W przypadku Wykonawców na stałe wykonujących prace na terenie PZL-Świdnik S.A ocena ryzyka podlega archiwowaniu przez dział BHPiOŚ PZL-Świdnik S.A.. Wykonawca zobligowany jest do okresowej oceny aktualności tej dokumentacji, a w przypadku zmian przekazać aktualną wersję.**

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 11 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- 9.7 Każdy pracownik Wykonawcy i/lub Podwykonawcy przebywająca na terenie PZL-Świdnik S.A. w celu realizacji prac remontowo - budowlanych, instalacyjnych, serwisowych, montażowych, obsługowych, ma obowiązek używać kamizelki odblaskowej z nazwą podmiotu, który reprezentuje. Jeżeli ubranie robocze/ochronne posiada odpowiednio duże, widoczne elementy odblaskowe, pracownicy Wykonawcy lub Podwykonawcy zwolnieni są z obowiązku stosowania kamizelek odblaskowych (wymaganie to nie dotyczy usług o charakterze administracyjnym lub sprzętania prowadzonych w obszarach administracyjno-biurowych, **ale osoby te poruszając się po terenie PZL-Świdnik S.A. muszą się stosować do tego wymagania**).
- 9.6. Wykonawca nie dopuści do pracy swoich pracowników oraz swoich Podwykonawców, bez środków ochrony indywidualnej przewidzianych do stosowania na danym stanowisku pracy.
- 9.7. Podczas prac Wykonawca zobowiązany jest do bezpiecznego ich prowadzenia mając na uwadze działalność innych podmiotów i/lub pracowników PZL-Świdnik S.A..
- 9.8. W przypadku przerwania prac Wykonawcy przez pracownika PZL-Świdnik S.A, wznowienie ich następuje wyłącznie na podstawie ponownego dopuszczenia do realizacji zadania przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A. po konsultacji z osobą, która wstrzymała prace.

10 TAJEMNICA SŁUŻBOWA

- 10.1 Wykonawca i/lub jego Podwykonawcy zobowiązują się do traktowania wszelkich informacji nabytych w trakcie realizacji prac na terenie PZL-Świdnik S.A., jako tajemnicy przedsiębiorstwa, prawnie chronionej jako niematerialny składnik majątku PZL-Świdnik S.A.
- 10.2. Zabrania się wykonywania fotografii/filmów. Robienie fotografii/ filmów przez Wykonawcę/ Podwykonawcę lub podmioty zatrudnione przez Wykonawcę/ Podwykonawcę bez pisemnego zezwolenia PZL-Świdnik S.A. stanowi okoliczność uzasadniającą zastosowanie sankcji, o których mowa w pkt 5.17.

11 SPRZĄTANIE I UTRZYMANIE CZYSTOŚCI

- 11.1 Wykonawca i/ lub jego Podwykonawcy muszą utrzymywać wysokie standardy czystości i porządku na terenie PZL-Świdnik S.A., a w szczególności w miejscu prowadzenia prac, do momentu zakończenia i odbioru prac. Dla prac realizowanych więcej niż 1 dzień wymagane jest codzienne sprzątnięcie.
- 11.2 Wykonawcy wykonujący stałą obsługę serwisową, logistyczną lub sprzętania zobowiązani są, niezależnie od wymagań pkt. 11.1, do przestrzegania standardów sprzątnięcia i czystości określonych w innych obowiązujących ich dokumentach.
- 11.3 Wszystkie narzędzia, wyposażenie, sprzęty i materiały należy przechowywać w sposób uporządkowany.
- 11.4 Surowiec drzewny, który nie jest używany, należy przechowywać w porządku, a gwoździe usunąć lub zagiąć celem uniknięcia ran kłutych.
- 11.5 Prace i składowanie należy tak organizować aby nie blokować dostępu do sprzętu bezpieczeństwa, urządzeń przeciwpożarowych, gaśnic, szaf elektrycznych, wyłączników głównych, szaf z substancjami niebezpiecznymi, wyjść ewakuacyjnych, telefonów, natrysków bezpieczeństwa, myjek do oczu, itp..
- 11.6 Przechowywanie jakichkolwiek materiałów na zewnątrz budynków, bez pisemnego pozwolenia Koordynatora PZL-Świdnik S.A, jest zabronione.
- 11.7 Wykonawca zobowiązany jest do wykonywania prac w sposób pozwalający zminimalizować i kontrolować przenikanie hałasu, pyłu lub odpadów na tereny przyległe do miejsca robót.
- 11.8 Wykonawca będzie niezwłocznie poinformowany przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A o wykrytych podczas kontroli/ audytów niezadowolających wynikach czynności porządkowych, wykonywanych

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 12 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

przez pracowników Wykonawcy i w trybie natychmiastowym jest obowiązany do usunięcia tych nieprawidłowości.

- 11.9 Zabronione jest układanie przewodów elektrycznych w miejscach często uczęszczanych lub w przejściach. W przypadku konieczności przeprowadzenia przewodu w miejscu często uczęszczanym, przewód musi być całkowicie zabezpieczony przez konstrukcję zapewniającą wykluczenie uszkodzenia przewodu lub potknięcie osób.
- 11.10 Wszelkie zagrożenia związane z poślizgnięciem lub potknięciem należy natychmiast zgłaszać osobie nadzorującej teren prowadzonych prac lub Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A.
- 11.11 Miejsce przechowywania materiałów niebezpiecznych wymaga uzgodnienia przez Wykonawcę z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A i Działem BHP i OŚ (w ramach opracowania D.U.V.R.I.).

12 PRACE NA TERENIE WYDZIAŁU

- 12.1 Jeśli prace są wykonywane na terenie jednostki organizacyjnej PZL-Świdnik S.A. (wydział, dział, gniazdo) wymagają uzgodnienia z kierownictwem wydziału na którym się odbywają. Prace takie powinny być koordynowane we współpracy z kierownictwem danej komórki.
- 12.2 Wejście na teren wydziału może odbywać się po uzyskaniu zgody kierownika wydziału. Wymaganie to dotyczy zarówno Wykonawców wykonujących jednorazowe prace jak również stałych Wykonawców funkcjonujących na terenie PZL-Świdnik S.A..
- 12.3 Wykonawca nie ma dostępu ani prawa wykonywania żadnych czynności z użyciem maszyn, urządzeń lub sprzętu wykorzystywanego przy produkcji będących własnością PZL-Świdnik S.A, o ile nie zostanie do tego upoważniony przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 12.4 Przed rozpoczęciem pracy, pracownicy Wykonawcy wykonujący czynności produkcyjne i technologiczne, powinni przejść przeszkolenie w zakresie działania i obsługi maszyn, przy których pracują.

13 OGÓLNE WYMAGANIA BHP PRZY REALIZACJI PRAC

- 13.1 **Korzystanie z elektryczności** – Wykonawca musi uzgodnić z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A dostęp do odpowiednich źródeł elektryczności. Zabrania się korzystania z elektryczności poprzez podłączenia do stanowisk testowych lub sprzętu produkcyjnego. Decyzje o dostępie podejmuje upoważniony pracownik PZL-Świdnik S.A.
- 13.2 **Korzystanie z wody, sprężonego powietrza itp.** - Wykonawca musi uzgodnić z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A dostęp do odpowiednich źródeł tych zasobów i zasady podłączenia. Decyzje o dostępie podejmuje upoważniony pracownik PZL-Świdnik S.A.
- 13.3 **Podłączenia do rurociągów** – Podłączenie może nastąpić tylko i wyłącznie po otrzymaniu pisemnej zgody od Koordynatora PZL-Świdnik S.A. Koordynator PZL-Świdnik S.A przeanalizuje poszczególne procedury otwierania rurociągów w miejscu robót, w tym zachowanie procedur bezpieczeństwa, kontrolę niebezpiecznych źródeł energii (blokada bezpieczeństwa lockout/ tagout) oraz karty charakterystyki materiałów niebezpiecznych wykorzystanych w rurociągach (jeśli ma to zastosowanie) i skonsultuje z Działem BHP i OŚ.
- 13.4 **Prace z materiałami wybuchowymi, pirotechnicznymi** – Wykorzystanie jakichkolwiek materiałów wybuchowych i/ lub pirotechnicznych, sprzętu do wysadzania, itp. powinno odbywać się z zachowaniem wszelkich wymagań dla tego typu prac i wymaga dodatkowo wcześniejszej analizy i zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A, Działu BHP i OŚ oraz ustalenia procedur użycia tego typu materiałów. Analiza powinna uwzględnić charakterystykę terenu oraz oddziaływanie na tereny sąsiednie.
- 13.5 **Pomieszczenia wymagające zachowania szczególnej czystości** – podczas wykonywania prac w takich pomieszczeniach należy ograniczyć powstawanie pyłu i zanieczyszczeń. Należy stosować

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 13 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- odpowiednią i czystą odzież, a w przypadku, gdy te wymagania wiążą się z zagrożeniem bezpieczeństwa, Wykonawca powinien natychmiast skontaktować się z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A -Świdnik S.A. Przed wniesieniem do pomieszczeń czystych jakichkolwiek materiałów konstrukcyjnych, narzędzi, drabin itp. należy je wyczyścić najdokładniej jak to jest możliwe.
- 13.6 **Sprężone powietrze** – Zabrania się czyszczenia odzieży sprężonym powietrzem.
- 13.7 **Pomieszczenia z wyposażeniem komputerowym** – W celu uniknięcia przypadkowego uruchomienia przycisków, włączników, wyłączników itp. nie należy umieszczać narzędzi lub materiałów na lub przy sprzętach znajdujących się w salach komputerowych. Sprzęt komputerowy znajdujący się w pobliżu miejsca, gdzie istnieje ryzyko unoszenia się lub spadania materiałów przewodzących (lutowanie, spawanie, piłowanie itp.), należy przed takim materiałem dokładnie zabezpieczyć.
- 13.8 **Instalacja detekcji pożaru/alarmowania, instalacje SUG**– Wykonawcy nie wolno instalować lub modyfikować instalacji detekcji pożaru/alarmowania oraz instalacji SUG, ani w całości ani częściowo bez odpowiedniej dokumentacji potwierdzonej przez osoby posiadające odpowiednie, regulowane prawem, uprawnienia oraz zgody Działów: **SF&M oraz BHP i OŚ**. Prace przy w/w instalacjach mogą wykonywać wyłącznie uprawnieni/ wykwalifikowani pracownicy. Przed każdym odłączeniem urządzenia przeciwpożarowego należy powiadomić Specjalistę ds. Bezpieczeństwa Pożarowego celem uzyskania akceptacji.
- 13.9 **Obszary/pomieszczenia chronione Stałymi Urządzeniami Gaśniczymi z CO2** – zgodę na dostęp i warunki realizacji prac w takich obszarach ustala Koordynator PZL-Świdnik S.A w uzgodnieniu ze Specjalistą ds. bezpieczeństwa pożarowego PZL-Świdnik S.A.. Pracownicy Wykonawcy muszą być przeszkoleni w zakresie postępowania w sytuacjach awaryjnych.
- 13.10 **Telefony komórkowe, zestawy słuchawkowe** – w trakcie obsługi maszyn, urządzeń, narzędzi, w trakcie czynności transportowych, sprzątających wykonywanych przez pracowników Wykonawcy, zabronione jest jednoczesne rozmawianie przez telefony komórkowe lub użytkowanie zestawów słuchawkowych (np. w celu słuchania muzyki).
- 13.11 **Beton, konstrukcje betonowe i podporowe** – wszystkie wystające zbrojenia, na które mogą upaść pracownicy należy zabezpieczyć, celem uniknięcia ryzyka poważnych obrażeń ciała. Pręty zbrojeniowe muszą być zabezpieczone nakładkami. Pracownikom nie wolno wykonywać prac pod podwieszanymi elementami betonowymi jak również zabronione jest transportowanie elementów betonowych i konstrukcyjnych nad pracownikami. Pracownikom wykonującym operacje przy montażu zbrojeń na wysokości powyżej jednego metra od jakiegokolwiek powierzchni roboczej, należy zapewnić ochronę przed upadkiem z wysokości stosując odpowiednie zabezpieczenia i sprzęt ochronny w myśl obowiązujących przepisów. Odpowiednie deskowanie i system podporowy muszą zostać zaprojektowane, wykonane, wzmocnione i będą stale konserwowane przez Wykonawcę w celu zabezpieczenia wszystkich pionowych i bocznych ładunków.
Zbrojenia ścian, filarów, kolumn oraz podobne konstrukcje pionowe powinny być odpowiednio zabezpieczone, aby uniknąć ich przechylenia lub przewrócenia. Wykonawca w uzgodnieniu z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A wyznaczy specjalną strefę ograniczonego wstępu na teren, gdzie będą wykonywane prace murarskie, budowlane. Obszar tej strefy musi obejmować wysokość budowanej ściany plus 1,2 m oraz całą jej długość.
- 13.12 **Prace rozbiórkowe i demontaż** – Przed dokonaniem rozbiórki jakiegokolwiek konstrukcji budowlanej, odpowiednio przeszkolona osoba powinna przeprowadzić ocenę techniczną oraz środowiskową takiego przedsięwzięcia. Ocena powinna określić stan futryn okiennych i drzwiowych, ścian i podłóg, elementów konstrukcyjnych oraz prawdopodobieństwo zawalenia się fragmentów konstrukcji, a także uwzględnić obecność materiałów niebezpiecznych.
- 13.13 **Strefy zagrożenia wybuchem** - Wykonawca i /lub jego Podwykonawcy wykonujący prace w strefie zagrożonej wybuchem musi zapewnić pracownikom odzież antyelektrostatyczną lub przynajmniej z materiału naturalnego. W strefie zagrożonej wybuchem obowiązuje całkowity zakaz używania urządzeń elektrycznych i narzędzi innych niż wykonanych we właściwym „Ex”.

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 14 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

- 13.14 **Obszary narażone na wyładowania elektrostatyczne** – Zawsze należy stosować odzież, obuwie/sprzęt zabezpieczający przed wyładowaniami statycznymi i sprawdzać skuteczność działania urządzeń chroniących przed wyładowaniami elektrostatycznymi. Nie należy dotykać sprzętu lub urządzeń narażonych na wyładowania elektrostatyczne.
- 13.15 **Pojazdy z silnikami spalinowymi wewnątrz pomieszczeń** – Zabrania się używania pojazdów z silnikami benzynowymi lub typu Diesel wewnątrz budynków bez wcześniejszej zgody i ustaleń z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A oraz Działem BHP i OŚ oraz zagwarantowania systemu odprowadzającego spaliny poza budynek.
- 13.16 **Lasery** – Użycie sprzętu laserowego w miejscu robót wymaga wcześniejszej zgody Działu BHP i OŚ.
- 13.17 **Hałas** – Zgodnie z obowiązującymi zasadami w PZL-Świdnik S.A. i umieszczonymi znakami bezpieczeństwa, Personel Wykonawcy powinien stosować odpowiednie ochrony słuchu. Wykonawcy mają obowiązek poinformować Koordynatora PZL-Świdnik S.A o planowanym przeprowadzeniu prac, w których poziom natężenia hałasu przekroczy 85 dBA. Wszelkie prace, podczas których przewidywany poziom natężenia hałasu przekroczy 85 dBA, wymagają odpowiedniego odgrodzenia i oznakowania terenu robót, jeśli Koordynator PZL-Świdnik S.A uzna to za konieczne.
- 13.18 **Sprzęt radiograficzny** – Wykorzystanie w miejscu robót jakiegokolwiek sprzętu emitującego promieniowanie (urządzenia emitujące promienie Rentgena, źródła radioaktywne, itp.) wymaga wcześniejszej zgody Działu BHP i OŚ. Źródeł promieniowania nie można pozostawiać bez nadzoru lub na noc na terenie PZL-Świdnik S.A..
- 13.19 **Tymczasowe urządzenia grzewcze** – Użycie i lokalizacja urządzenia grzewczego wymaga wcześniejszej zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A. W dniu, w którym wykorzystane będzie urządzenie grzewcze musi być ponadto wydane zezwolenie na prace stwarzające zagrożenie pożarowe (patrz rozdział 16 Prace pożarowo niebezpieczne).

14 REAGOWANIE I POWIADAMIANIE O NAGŁYCH ZDARZENIACH, WYPADKACH I AWARIACH

- 14.1 Wykonawca i jego Personel zobowiązani są informować niezwłocznie o zaistniałych:
- wypadkach, przypadkach uszkodzenia ciała i nagłej choroby pracownika,
 - zdarzeniach potencjalnie wypadkowych,
 - awariach,
 - awariach środowiskowych oraz o zagrożeniach, które mogłyby prowadzić do nich,
 - przypadkach zgubienia lub uszkodzenia mienia PZL-Świdnik S.A., w tym także o w/w zdarzeniach z udziałem Podwykonawców Wykonawcy.
- W powyższych sytuacjach Wykonawca jest zobowiązany przekazać niezwłocznie Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A następujące informacje:
- rodzaj sytuacji awaryjnej (uszkodzenie ciała, uwolnienie substancji, pożar) lub zdarzenia (zagrożenie, zgubienie lub uszkodzenie mienia),
 - lokalizację zdarzenia,
 - swoje nazwisko oraz nazwę firmy, dla której się pracuje.
- O zaistniałym zdarzeniu należy również niezwłocznie poinformować Dział BHP i OŚ
- 14.2 **POŻAR**
- W przypadku pożaru należy zlokalizować i uruchomić najbliższy ręczny ostrzegacz pożarowy (ROP) lub zadzwonić pod numer alarmowy widniejący na spisie telefonów alarmowych. W ten sposób

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 15 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

informacja o pożarze zostanie przekazana bezpośrednio do **Bezpieczeństwa Przemysłowego** lub zewnętrznych służb ratowniczych.

Bez odpowiedniego przeszkolenia w zakresie obsługi podręcznego sprzętu gaśniczego nie należy podejmować samodzielnych prób gaszenia pożaru

14.3 EWAKUACJA

Należy kierować się zasadami ewakuacji z budynków PZL-Świdnik S.A udostępnionymi wraz z dokumentem D.U.V.R.I. oraz stosować się do wydawanych poleceń odpowiedzialnego personelu PZL-Świdnik S.A. Koordynator PZL-Świdnik S.A poinformuje Wykonawcę i jego Personel o lokalizacji wyjść ewakuacyjnych oraz dróg ewakuacyjnych w budynku w którym realizowane są prace. W czasie ewakuacji należy unikać chaosu i opuszczać zagrożony teren możliwie szybko.

Po ewakuacji z obiektu Wykonawca powinien udać się w miejsce zbiórki dla ewakuowanych, sprawdzić stan osobowy swoich pracowników i podporządkować się poleceniom Kierownika Działów Ratowniczych.

14.4 WYPADKI Z USZKODZENIEM CIAŁA

W przypadku uszkodzenia ciała lub nagłej choroby, należy połączyć się z Zakładem Ochrony wybierając numer alarmowy **(081) 722 54 80** z telefonu komórkowego lub **754 80** z dowolnego telefonu znajdującego się na terenie PZL-Świdnik S.A.

14.5 UWOLNIENIE SUBSTANCJI

Nie wolno usuwać substancji chemicznych poprzez wylewanie ich do ziemi, kanalizacji lub studzienek burzowych. Informacje na temat możliwości unieszkodliwiania lub dalszego postępowania z chemikaliami w takich sytuacjach można uzyskać u Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

Poprzez **uwolnienie substancji** rozumie się przypadkowe, **lub celowe** rozsypanie/ rozlanie jakiegokolwiek materiału/ substancji/ wyrobu/ odpadu poza pojemnik/ opakowanie, w którym jest przechowywany. Nie dotyczy to zaplanowanych sytuacji podczas użytkowania wyrobu.

Nie ma określonej minimalnej ilości rozsypanego/rozlanego produktu, która kwalifikowałaby takie zdarzenie jako uwolnienie substancji.

Wszelkie przypadki uwolnienia substancji, także poza budynkiem, należy **natychmiast zgłaszać** Zakładowi Ochrony wybierając numer alarmowy i przekazać dowódcy ochrony następujące informacje:

- rodzaj sytuacji awaryjnej (uszkodzenie ciała, uwolnienie substancji, pożar)
- lokalizacja (nazwa/ numer oddziału, litera i numer znakujące budynek)
- swoje nazwisko oraz nazwę firmy, dla której się pracuje
- charakterystykę uwolnionego materiału
- ilość uwolnionego materiału
- godzinę, o której doszło do uwolnienia materiału.

O zaistniałym zdarzeniu należy również niezwłocznie poinformować Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz Dział BHP i OŚ.

Wykonawca ponosi odpowiedzialność za wszelkie uwolnienia substancji, do których dochodzi w wyniku wykonywania przez nich prac na terenie PZL-Świdnik S.A. Wykonawca musi natychmiast usunąć uwolnienie: zebrać rozsypaną substancję/ lub zetrzeć sorbentami i umieścić rozsypaną substancję / zanieczyszczony sorbent w odpowiednim pojemniku, a następnie przekazać do przetworzenia na koszt własny.

W przypadku, gdy Koordynator PZL-Świdnik S.A uzna, że usunięcie uwolnionej substancji przekracza możliwości Wykonawcy lub Wykonawca nie usunie uwolnionej substancji w należyty sposób, PZL-Świdnik S.A. oddeleguje do tego zadania swoich pracowników lub zatrudnionych w tym celu specjalistów. W każdym przypadku, kosztem usuwania uwolnionej substancji zostanie obciążony

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 16 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

Wykonawca. Może to także dotyczyć usunięcia zanieczyszczonych materiałów jak również przywrócenia terenu do poprzedniego stanu.

Po usunięciu uwolnionej substancji Wykonawca jest zobowiązany pobrać próbki i wykonać analizę w akredytowanym laboratorium aby udowodnić, że zanieczyszczenie zostało usunięte. Próbki muszą być pobrane przy udziale Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz Działu BHP i OŚ. Do czasu otrzymania wyników wszelkie prace w miejscu zdarzenia muszą być wstrzymane, a teren odgradzony przed dostępem osób postronnych, zgodnie z wytycznymi określonymi w rozdziale 32. Wyniki analizy muszą być przekazane do Działu BHP i OŚ, który stwierdzi czy zanieczyszczenia zostały usunięte.

W przypadku stwierdzenia zanieczyszczenia elementów środowiska Wykonawca będzie musiał usunąć zanieczyszczenie w celu przywrócenia terenu do poprzedniego stanu. Usunięcie zanieczyszczeń musi być udokumentowane powtórnią analizą próbek. **Po oczyszczeniu Wykonawca musi wypełnić miejsce uwolnienia substancji czystym materiałem rodzimym spełniającym wymagania jakościowe co najmniej jak dla gruntów klasy IV.**

14.6 POSTĘPOWANIE PO ZDARZENIU/ REJESTR DANYCH

Wykonawca i jego Personel powinni współpracować z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A i Działem BHP i OŚ podczas dochodzenia przyczyn i okoliczności powstania zdarzenia oraz przy wdrażaniu związanych z nim czynności naprawczych.

Raport zawierający przebieg zdarzenia, ocenę przyczyny zdarzenia oraz działania naprawcze (podjęte i planowane) należy przekazać Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A oraz do Działu BHP i OŚ w ciągu 24 godzin od chwili zdarzenia.

PZL-Świdnik S.A. stawia wymóg prowadzenia przez Wykonawcę rejestru przypadków uszkodzeń ciała odniesionych przez pracowników Wykonawcy i jego Podwykonawców na terenie robót w PZL-Świdnik S.A. oraz przedstawienia tych dokumentów Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A po zakończeniu realizacji prac.

PZL-Świdnik S.A. zastrzega sobie możliwość dysponowania tymi danymi dla celów statystycznych i prewencyjnych w Grupie **Leonardo Helicopters Division**.

Wykonawca zobowiązany jest do przeprowadzenia spotkania instruktazowego z pracownikami, każdorazowo po zaistnieniu w trakcie wykonywania przez niego prac: wypadku przy pracy, zdarzenia potencjalnie wypadkowego, pożaru, zagrożenia pożarowego lub środowiska, awarii, którego celem jest omówienie zaistniałego zdarzenia i jego przyczyn, sposobie realizacji podjętych działań naprawczych. W spotkaniu takim musi uczestniczyć Koordynator PZL-Świdnik S.A, a spotkanie takie powinno odbyć się nie później niż w przeciągu 3 dni roboczych od dnia zaistnienia zdarzenia, o którym wyżej mowa.

14.7 BADANIE PRZYCZYN WYPADKÓW I ZDARZEŃ

Proces dochodzenia i jego koordynację w sprawie każdego wypadku, przypadku uszkodzenia ciała lub uwolnienia substancji, w tym sytuacji grożących wypadkiem, prowadzi Dział BHP i OŚ przy wsparciu Koordynatora PZL-Świdnik S.A i Personelu Wykonawcy, uwzględniając informacje o których mowa w pkt. 14.6. Celem jest określenie działań naprawczych celem zapobieżenia takim sytuacjom w przyszłości.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 17 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

Każdorazowo w przypadku każdego zdarzenia należy:

- a) zabezpieczyć teren specjalnymi barierkami/taśmą ostrzegawczą, aby odgrodzić miejsce zdarzenia,
- b) dokonać oględzin miejsca zdarzenia - powinno się to odbyć w obecności personelu Działu BHP i OŚ jak również Koordynatora PZL-Świdnik S.A,
- c) wysłuchać świadków,
- d) jeśli zajdzie taka konieczność, sfotografować/ sporządzić szkic miejsca zdarzenia.

Raport powinien zawierać opis zdarzenia, jego przyczyny **źródłowe** oraz działania naprawcze, wraz z harmonogramem ich wprowadzania.

Raport ze zdarzenia zostanie wypełniony przez Dział BHP i OŚ pod kątem wszystkich zdarzeń, których skutek wiąże się **z urazem** lub uznany za szkodliwe, uwolnieniem substancji lub znacznym uszkodzeniem mienia.

15 OCHRONA I PROFILAKTYKA POŻAROWA

- 15.1 W obiektach PZL-Świdnik S.A. oraz terenach przyległych do nich zabronione jest wykonywanie czynności, które mogą spowodować pożar, jego rozprzestrzenianie się, utrudnienie prowadzenia działania ratowniczego lub ewakuacji.
- 15.2 Zabronione jest używanie otwartego ognia, palenie tytoniu i stosowanie innych czynników mogących zainicjować zapłon występujących materiałów:
 - a) w strefie zagrożenia wybuchem, z wyjątkiem urządzeń przeznaczonych do tego celu;
 - b) w miejscach występowania materiałów niebezpiecznych pożarowo;
 - c) w miejscach występowania innych materiałów palnych, określonych przez PZL-Świdnik S.A. i oznakowanych zgodnie z Polskimi Normami dotyczącymi znaków bezpieczeństwa;
 - d) w miejscach wyposażonych w stałe instalacje gaśnicze (aby zapobiec ich przypadkowemu uruchomieniu).
- 15.3 Nie wolno blokować wyjść i dróg ewakuacyjnych, o ile nie zostało to ustalone ze Specjalistą ds. bezpieczeństwa pożarowego PZL-Świdnik S.A. oraz Koordynatorem PZL-Świdnik S.A.
- 15.4 Należy zapewnić stały dostęp do:
 - a) gaśnic i urządzeń przeciwpożarowych;
 - b) przeciwwybuchowych urządzeń odciążających;
 - c) źródeł wody do celów przeciwpożarowych;
 - d) urządzeń uruchamiających instalacje gaśnicze i sterujących takimi instalacjami oraz innymi instalacjami wpływającymi na stan bezpieczeństwa pożarowego obiektu;
 - e) wyjść ewakuacyjnych;
 - f) wyłączników i tablic rozdzielczych prądu elektrycznego oraz kurków głównych instalacji gazowych.
- 15.5 Wykonawca ma obowiązek zapoznać swoich pracowników z udostępnionymi Instrukcjami Bezpieczeństwa Pożarowego dla obiektów, a zwłaszcza ze sposobami informowania o pożarze obowiązującymi w PZL-Świdnik S.A., usytuowaniu przycisków alarmów przeciwpożarowych oraz postępowaniu w przypadku alarmu, w tym o zasadach ewakuacji.
- 15.6 Wykonawca musi posiadać własny sprzęt gaśniczy odpowiedni do typów zagrożeń, jakie występują w ich miejscu pracy oraz w odpowiedniej ilości do wielkości terenu, zasięgu prac i zagrożeń. Sprzęt ten musi być odpowiednio legalizowany i sprawny technicznie - gaśnice będące własnością Wykonawcy muszą raz w roku przechodzić kontrolę przeprowadzoną przez uprawnioną osobę, a raz w miesiącu oględziny dokonane i udokumentowane przez Wykonawcę lub jego uprawniony personel. Sprzęt ppoż. nie może znajdować się w odległości większej niż 30 m od prowadzenia prac.

- 15.7 W przypadku użycia sprzętu ppoż. należącego do PZL-Świdnik S.A. Wykonawca lub jego Personel zobowiązani są natychmiast poinformować o tym fakcie Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 15.8 W przypadku stosowania cieczy palnych należy:
- postępować zgodnie z wymaganiami producenta zawartymi w Kartach Charakterystyki;
 - utrzymywać na stanowisku pracy ilość nie większą niż dobowe zapotrzebowanie;
 - przechowywać zapas przekraczający wielkość określoną powyżej w oddzielnym magazynie przystosowanym do takiego celu;
 - odpady takich cieczy niezwłocznie usuwać;
 - przechowywać w sposób uniemożliwiający powstanie pożaru lub wybuchu w następstwie procesu składowania lub wskutek wzajemnego oddziaływania;
 - przechowywać ciecze o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55°C) wyłącznie w pojemnikach, urządzeniach i instalacjach przystosowanych do tego celu, wykonanych z materiałów co najmniej trudno zapalnych, odprowadzających ładunki elektryczności statycznej, wyposażonych w szczelne zamknięcia i zabezpieczonych przed stłuczeniem,
 - nie przechowywać w pomieszczeniach piwnicznych, na poddaszach i strychach, w obrębie klatek schodowych i korytarzy oraz w innych pomieszczeniach ogólnie dostępnych, jak również na tarasach, balkonach i loggiach;
 - podczas przechowywania cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 328,15 K (55°C) w budynkach, w strefach pożarowych zaliczonych do kategorii zagrożenia ludzi jest dopuszczalne przechowywanie w jednej strefie pożarowej, zakwalifikowanej do kategorii zagrożenia ludzi innej niż ZL IV oraz o przeznaczeniu innym niż handlowo-usługowe do 10 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu poniżej 294,15 K (21°C) oraz do 50 dm³ cieczy o temperaturze zapłonu 294,15+328,15 K (21+55°C), a w mieszkaniach odpowiednio do 5 i do 20 dm³ cieczy;
 - ciecze palne i łatwopalne jednorazowo rozlewane w ilościach przekraczających 18 litrów należy:
 - rozlewać w innym miejscu oddalonym od innych miejsc działania o przynajmniej o 7,6 m lub oddzielonych konstrukcją chroniącą przed ogniem w czasie nie krótszym niż 1 godzina;
 - przechowywać i transportować w bezpiecznych, przeznaczonych do tego atestowanych pojemnikach;
 - sprawdzać pod kątem zapewnienia odpowiedniej wentylacji, aby uniknąć osiągnięcia stężeń par cieczy przekraczających 10% ich dolnej granicy wybuchowości;
 - przelewać tylko i wyłącznie pomiędzy elektrycznie sprzężonymi pojemnikami;
 - transportować z uwzględnieniem uziemienia i połączenia wyrównawczego;
 - nieużywane ciecze łatwopalne przechowywać należy w specjalnie do tego zaprojektowanych i przeznaczonych pomieszczeniach, natomiast w przypadku lokalizacji na zewnątrz budynku pojemniki muszą się znajdować w odległości nie mniejszej niż 20 m od budynku oraz osłonięte od nasłonecznienia.
 - Ciecze palne i łatwopalne przechowywać należy z dala od źródła zapłonu (co najmniej 15 m).
 - Przed rozpoczęciem prac pożarowo niebezpiecznych w miejscach (pomieszczeniach lub urządzeniach lub strefach) zagrożonych wybuchem lub w miejscach, w których wykonywano wcześniej prace z wykorzystaniem cieczy łatwopalnych lub palnych gazów, wymagane jest sprawdzenie czy stężenie par cieczy lub gazów w mieszaninie z powietrzem w tym miejscu nie przekracza 10% ich dolnej granicy wybuchowości.

Dla wykonywania prac pożarowo niebezpiecznych wymagane jest pisemne zezwolenie ze strony PZL-Świdnik S.A.

W przypadku alarmu Wykonawca ma obowiązek ewakuować swoich pracowników z zagrożonego terenu najbezpieczniejszą drogą, wykorzystując drogi i wyjścia ewakuacyjne (zgodnie z planem ewakuacji).

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 19 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

Uwaga: W budynkach i na terenie PZL-Świdnik S.A. obowiązuje całkowity zakaz palenia tytoniu oraz wyrobów elektronicznych poza wyznaczonymi palarniami i wyznaczonymi miejscami na zewnątrz budynków oznakowanych „tu wolno palić”.

16 ZASADY PROWADZENIA PRAC POŻAROWO NIEBEZPIECZNYCH

- 16.1 Przez prace pożarowo niebezpieczne rozumie się prace nieprzewidziane instrukcją technologiczną, m.in. prace z użyciem otwartego ognia, podgrzewanie papy lub smoły, spawanie, cięcie, lutowanie lub lutowanie twarde, sprzętu iskrzącego i/ lub wytwarzającego ciepło, prowadzone w miejscach pożarowo niebezpiecznych w strefach zagrożonych wybuchem i strefach gazowo niebezpiecznych wewnątrz obiektów, na dachach obiektów, na przyległych do nich terenach oraz placach składowych.
- 16.2 Przed rozpoczęciem prac pożarowo niebezpiecznych należy uzyskać zezwolenie na wykonywanie prac stwarzających zagrożenie pożarowe. Zezwolenie musi zostać potwierdzone podpisem Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz Specjalisty ds. bezpieczeństwa pożarowego PZL-Świdnik S.A. Zezwolenie jest ważne tylko jeden dzień (na kolejny dzień może zostać przedłużone przez inspektora nadzoru PZL-Świdnik S.A. po uprzedniej konsultacji ze specjalistą ds. p.poż PZL-Świdnik S.A) i może być wystawione na konkretne prace w konkretnym miejscu. Aktualne zezwolenie do prowadzenia prac pożarowo niebezpiecznych musi być cały czas dostępne w miejscu prowadzenia prac.
- 16.3 Wykonawca ma obowiązek zapewnić odpowiedni sprzęt gaśniczy (np. strażackie koce gaśnicze, niepalne osłony ciepłochronne, kurtyny ogniochronne i gaśnice) i upewnić się, że jest do niego natychmiastowy dostęp w miejscach, gdzie wykonuje się prace pożarowo niebezpieczne.
- 16.4 Przed rozpoczęciem prac stwarzających zagrożenie pożarowe należy wykonać następujące czynności z zakresu profilaktyki przeciwpożarowej:
- Materiały i substancje palne odsunąć na odległość co najmniej 12 m od miejsca, gdzie wykonywane są prace stwarzające zagrożenie pożarowe. Jeśli materiałów i substancji palnych nie da się przemieścić, należy je zabezpieczyć ogniochronnymi osłonami lub kurtynami.
 - Ciecze łatwopalne należy usunąć lub całkowicie odizolować od miejsca, w którym wykonywane są prace stwarzające zagrożenie pożarowe. Jeśli jakiegokolwiek urządzenie gaśnicze zostaje czasowo odłączone (po uzyskaniu wcześniejszej zgody Specjalisty ds. Bezpieczeństwa Pożarowego) musi o tym zostać powiadomiona **Ochrona Przedsiębiorstwa**.
 - Płachty brezentowe używane jako osłony podczas prac stwarzających zagrożenie pożarowe muszą być ogniochronne.
 - Rurociągi używane wcześniej do transportu cieczy palnych i zapalnych należy dobrze oczyścić, ochronić gazem obojętnym i upewnić się, że nie są one narażone na działanie źródła zapłonu.
 - Otwory w ścianach, podłogach itp. należy zamknąć, uszczelnić lub osłonić; dotyczy to także odpływów.
 - Łatwopalne pyły należy usunąć z miejsc znajdujących się w pobliżu stanowiska, gdzie wykonywane są prace stanowiące zagrożenie pożarowe.
 - Jeśli podłoga wokół stanowiska roboczego jest wykonana z łatwopalnych materiałów, należy ją przykryć niepalną osłoną.
 - W miejscach, gdzie nie jest używany sprzęt elektryczny, podłogę wystarczy zamieść i zmoczyć wodą.
 - Pracownicy Wykonawcy muszą być poinformowani gdzie znajduje się najbliższy ręczny ostrzegacz pożarowy, gaśnice oraz hydranty.
 - Osoby sprawujące dozór pożarowy i operatorzy sprzętu gaśniczego muszą posiadać udokumentowane szkolenie w zakresie użytkowania gaśnic przenośnych.
 - W przypadku, gdy gaśnica zostanie użyta do stłumienia pożaru powstałego w związku z pracą stwarzającą zagrożenie pożarowe, należy o tym powiadomić Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

- W miejscach gdzie przeprowadza się operacje z otwartym ogniem i prace pożarowo niebezpieczne musi być łatwy i bezpośredni dostęp do sprzętu gaśniczego, który nie może znajdować się w odległości większej niż 30 m od miejsca prowadzenia prac.
 - Elementy przeznaczone do cięcia, spawania lub podgrzewania należy przenieść w wyznaczone, bezpieczne miejsce lub – jeśli nie można ich przenieść – należy w bezpieczne miejsce usunąć z najbliższego otoczenia wszelkie przedmioty/ materiały stwarzające zagrożenie pożarowe. Jeśli nie da się usunąć przedmiotów stwarzających zagrożenie pożarowe należy przeprowadzić ocenę i ustalić odpowiednie działania techniczne, które pozwolą ochronić stacjonarne źródła zagrożenia przed wysoką temperaturą, iskrami lub żużlem spawalniczym.
 - Prace pożarowo niebezpieczne muszą być prowadzone przez odpowiednio kwalifikowany i przeszkolony w tym zakresie Personal Wykonawcy i pod stałym nadzorem osoby kierującej pracownikami, a reprezentującej Wykonawcę; nadzór należy na bieżąco odnotowywać w „karcie kontroli prac pożarowo niebezpiecznych”.
 - Personal Wykonawcy pracujący przy, nad lub pod miejscem, gdzie odbywa się spawanie, opalanie lub szlifowanie należy zabezpieczyć przed odpryskami czy spadającymi lub unoszącymi się elementami/ przedmiotami.
 - Rozprzestrzenianie się iskier wytwarzanych podczas spawania, spalania lub szlifowania powinno być ograniczane poprzez użycie barier oraz koców pożarowych oraz poprzez właściwą organizację prac i nadzór nad nimi.
 - Jeśli w trakcie oceny przed rozpoczęciem prac okaże się, że może dojść do nagromadzenia w powietrzu szkodliwych oparów lub innych zanieczyszczeń, należy zapewnić odpowiednią wentylację mechaniczną i ochronę dróg oddechowych.
 - Jeśli nie ma możliwości zastosowania specjalnych kurtyn lub barier, w bezpiecznej odległości od miejsca prac należy umieścić znaki „Nie patrz na łuk spawalniczy” bez odpowiedniej osłony oczu, ostrzegające przechodzące w pobliżu osoby przed niebezpieczeństwem związanym z patrzeniem na łuk spawalniczy.
 - Wytwarzane odpady pospawalnicze należy umieszczać na bieżąco w metalowym pojemniku.
 - Realizując prace pożarowo niebezpieczne w przestrzeniach zamkniętych należy zapewnić wentylację mechaniczną tych przestrzeni, a jeśli jest to niewystarczające pracownikom należy zapewnić respiratory.
- 16.5 Dozór pożarowy powinien być sprawowany przez personel Wykonawcy podczas przeprowadzania prac stwarzających zagrożenie pożarowe lub podczas których dochodzi do znacznego wytwarzania ciepła. Dozór pożarowy powinien trwać minimum 2 dwukrotnie w odstępie godzinnym po zakończeniu prac (czas dozoru każdorazowo ustalany jest z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A). Do obowiązków Wykonawcy stanowi wyznaczenie pracowników sprawujących dozór.
- 16.6 Organizacja prac spawalniczych i cięcia gazowego – minimalne wymagania:
- Przed rozpoczęciem prac, każdej zmiany należy przeprowadzać kontrolę węży i palników zawierających acetylen, tlen, paliwo gazowe lub inne substancje, które mogą się zapalić lub być szkodliwe dla pracowników lub osób postronnych.
 - Zabronione jest stosowanie uszkodzonego wyposażenia. Uszkodzone węże i palniki należy oznaczać etykietą „Nie używać” i natychmiast wycofać z użytku.
 - Pojemników z acetylenem nie wolno przechowywać w pozycji poziomej.
 - Palniki należy zapalać specjalnymi zapalnikami; nie wolno używać zapalek lub ognia wykorzystywanego w pracach stwarzających zagrożenie pożarowe.
 - Na węzłach należy stosować specjalne zawory eliminujące wypływ lub przepływ wsteczny gazu.
 - Nie używane palniki należy zakręcić i usunąć.
- 16.7 Organizacja prac spawalniczych i cięcia łukiem elektrycznym

- W czasie spawania i cięcia łukiem elektrycznym należy stosować niepalne lub ogniochronne ekrany chroniące pracowników i inne znajdujące się w pobliżu osoby przed bezpośrednim promieniowaniem łuku.
- Przewody sprzętu wykorzystywanego do spawania i cięcia łukiem elektrycznym muszą być elastyczne, w pełni zaizolowane i przystosowane do maksymalnych wymagań prądowych wykonywanej pracy. Nie należy używać uszkodzonych przewodów.
- Włącznik mocy urządzenia musi być otwarty w momencie, gdy osoba wykonująca spawanie lub cięcie musi opuścić stanowisko pracy lub na jakiś czas przerwać operację, lub w sytuacji gdy maszynę trzeba przesunąć.
- Wszystkie kable przewody powrotne oraz uziemiające maszyn spawalniczych i tnących łukiem elektrycznym muszą spełniać wymogi zawarte w przepisach .
- Zacisk przewodu spawalniczego należy zakładać bezpośrednio na spawany materiał.

17 ORGANIZACJA PRAC NA WYSOKOŚCI

- 17.1. **Pracą na wysokości** jest praca wykonywana na powierzchni znajdującej się na wysokości co najmniej 1 metr od poziomu podłogi lub ziemi.
- 17.2. Do pracy na wysokości nie zalicza się pracy na powierzchni, niezależnie od wysokości, na jakiej się znajduje, jeżeli powierzchnia ta osłonięta jest ze wszystkich stron do wysokości co najmniej 1,5 metra pełnymi ścianami lub ścianami z oknami szklanymi, a także jeżeli jest wyposażona w inne stałe konstrukcje lub urządzenia chroniące pracownika przed upadkiem z wysokości.
- 17.3. Na powierzchniach wzniesionych na wysokość powyżej 1 metra nad poziom podłogi lub ziemi, na których w związku z wykonywaną pracą mogą przebywać pracownicy lub służących jako przejścia, powinny być zainstalowane balustrady składające się z poręczy ochronnych umieszczonych na wysokości co najmniej 1,1 m i krawężników o wysokości co najmniej 0,15 m. Pomiędzy poręczami i krawężnikami powinna być umieszczona w połowie wysokości poprzeczka lub przestrzeń ta powinna być wypełniona w sposób uniemożliwiający wypadnięcie osób.
- 17.4. Wykonawca zobowiązany jest organizować i prowadzić prace na wysokości zgodnie z wymaganiami przepisów ogólnych bhp.
- 17.5. Wykonawca i jego Personel wykonujący prace na wysokościach powyżej 1 m, a nie korzystający z technicznych środków zabezpieczających przed upadkiem z wysokości (takich jak barierki ochronne, ogrodzenia czy ścianki), ma bezwzględny obowiązek stosowania ochrony indywidualnej.
- 17.6. Wykonawca ma obowiązek zapewnić wszystkim pracownikom wykonującym prace na wysokości powyżej 1 m powierzchni roboczej podstawową ochronę przed upadkiem z wysokości tam, gdzie jest to możliwe i dodatkową ochronę przed upadkiem z wysokości jeśli podstawowa okaże się niewystarczająca
- System podstawowej ochrony przed upadkiem z wysokości (np. barierki ochronne) stanowi zabezpieczenie podczas przemieszczania się i pracy na wysokościach, w miejscach, gdzie nie ma ścian, a także w przypadku nieosłoniętych otworów w podłodze.

Do podstawowej ochrony przed upadkiem należą, choć nie wyłącznie, zamontowane na stałe barierki, rusztowania, podnośniki montażowe oraz inne zatwierdzone urządzenia podnośnikowe.

- 17.7. W przypadku prac wymagających odłączenia od punktu mocowania, należy stosować specjalne pasy ze sprzączkami i szelkami oraz dwie amortyzujące linki asekuracyjne z karabińczykami. Przed odłączeniem się od pierwotnego punktu mocowania, należy przytwierdzić drugą linkę asekuracyjną do odpowiedniego punktu mocowania.
- 17.8. Punkt mocowania musi znajdować się na wysokości pasa pracownika lub powyżej tej wysokości.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 22 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

17.9. Dla prac wykonywanych na wysokości powyżej 3 metrów, pracownicy wykonujący taką pracę, bezwzględnie są zobowiązani do stosowania osobistych środków ochrony indywidualnej chociaż korzystają z technicznych środków zabezpieczających przed upadkiem z wysokości (takich jak barierki ochronne, ogrodzenia, siatki ochronne czy ścianki).

Wykonawca wykonujący prace w pobliżu krawędzi dachu płaskiego, w odległości mniejszej niż 3,0 m od krawędzi dachu lub dachu o nachyleniu do 20%, jest obowiązana posiadać odpowiednie zabezpieczenia przed upadkiem z wysokości, o których mowa powyżej. Osoba wykonująca roboty na dachu o nachyleniu powyżej 20%, jeżeli nie stosuje się rusztowań ochronnych, jest obowiązana stosować środki ochrony indywidualnej lub inne urządzenia ochronne.

17.10. System dodatkowej ochrony przed upadkiem z wysokości składa się szelek bezpieczeństwa oraz linki bezpieczeństwa z amortyzatorem.

Dodatkową ochronę przed upadkiem z wysokości należy stosować, gdy podstawowa jest niewystarczająca lub niemożliwa do zastosowania.

Użycie dodatkowej ochrony przed upadkiem wiąże się z uprzednim przygotowaniem planu ratunkowego umożliwiającego podjęcie natychmiastowej akcji ratunkowej w przypadku, gdy dojdzie do upadku z wysokości pracownika korzystającego z systemu ochrony.

17.11. Liny bezpieczeństwa

- System pionowych lin bezpieczeństwa musi być dostosowany (dotyczy to także samych lin) do ochrony przed upadkiem z wysokości
- Liny bezpieczeństwa można montować w pionie lub poziomie, jednakże w sposób umożliwiający przemieszczanie się pracowników pracujących na wysokościach.
- Liny poziome muszą być odpowiednio naprężone celem uniknięcia odchylenia.
- Liny poziome muszą stanowić punkt zaczepienia na wysokości pasa lub powyżej tego poziomu.
- Pionowe liny bezpieczeństwa, wykorzystywane do zabezpieczeń podczas przemieszczania się w pionie, muszą być wyposażone w przesuwne uchwyty lin lub składać się z linki asekuracyjnej z funkcją samozwijania, przymocowanej bezpośrednio do szelek bezpieczeństwa.
- Przesuwne uchwyty lin, dostosowane do danego typu liny, są jedynym sposobem bezpiecznego mocowania linki asekuracyjnej na linie pionowej. Linek asekuracyjnych nie należy mocować na linach pionowych poprzez węzły lub pętelki.
- Przed pierwszym użyciem (a następnie raz w roku) kompetentna osoba wraz z użytkownikiem sprzętów powinny dokonać kontroli wszystkich sprzętów zabezpieczających przed upadkiem z wysokości.
- Uszkodzony sprzęt należy natychmiast oznakować etykietą „Nie używać” i wycofać z użytku.
- Wszyscy pracownicy Wykonawcy skierowani do pracy na wysokości muszą przejść pełne przeszkolenie w zakresie postępowania podczas pracy, a także użytkowania sprzętu bezpieczeństwa.
- Siatki bezpieczeństwa wolno stosować wyłącznie za zgodą Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

17.12 Nadzór bezpośredni

Wykonawca ma obowiązek zapewnienia i sprawowania bezpośredniego nadzoru nad pracami na wysokości oraz pracami szczególnie niebezpiecznymi zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie i odpowiednie do występujących zagrożeń.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 23 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

18 ORGANIZACJA PRAC NA DACHU

- 18.1. Dostęp do prac na dachu wymaga wcześniejszej zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz kierownika technicznego budynku na którym prace te mają być organizowane. Zezwolenie może być wydane wyłącznie po wykonaniu przez Wykonawcę niżej wymienionych działań zapobiegawczych i potwierdzeniu ich wykonania przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A:
- Oceny stanu technicznego dachu pod względem wytrzymałości poszycia i możliwości bezpiecznego prowadzenia prac,
 - Oznakowania w sposób trwały i widoczny miejsc niebezpiecznych (np.: świetliki, miejsca o zmniejszonej wytrzymałości itp.),
 - Sporządzenia Oceny ryzyka dla wszystkich czynności wykonywanych w miejscu prowadzenia prac uwzględniającego zagrożenie upadkiem nie tylko na zewnątrz ale i do wewnątrz hali lub budynku.
 - Przedstawienia napisanego na podstawie oceny ryzyka zatwierdzonego planu prowadzenia prac obejmującego: bezpośredni nadzór nad tymi pracami, instruktaż przy poszczególnych czynnościach, imienny podział pracy, kolejność wykonywania zadań oraz stosowanie sprawnego i certyfikowanego sprzętu zabezpieczającego przed upadkiem z wysokości.
 - Zapoznanie z oceną ryzyka wszystkich pracowników za pisemnym potwierdzeniem.
 - Wygrodzenie i oznakowanie terenu wokół wykonywanych prac w celu ograniczenia dostępu.
 - Wyznaczenie i oznakowanie „stref zrzutu” z dachu (jeśli istnieje taka konieczność).
- 18.2. Prace na wysokości muszą być wykonywane co najmniej przez dwie osoby i na bieżąco kontrolowane przez wyznaczonego przedstawiciela Wykonawcy.
- 18.3. Wszyscy pracownicy wykonujący pracę na wysokości, w tym osoby nadzorujące prace, muszą używać certyfikowanego sprzętu chroniącego przed upadkiem z wysokości.
- 18.4. Przed każdym pierwszym rozpoczęciem prac na wysokości Wykonawca zobowiązany jest do przeprowadzenia dla swoich pracowników treningu ze sprawdzenia, zakładania i stosowania indywidualnego sprzętu chroniącego przed upadkiem z wysokości.
- 18.5. Transport lub przenoszenie pracowników na wysokość może odbywać się wyłącznie przy zastosowaniu urządzeń do tego celu przeznaczonych i spełniających obowiązujące przepisy.
- 18.6. Wykonawca wykonujący prace w pobliżu krawędzi dachu płaskiego, w odległości mniejszej niż 3,0 m od krawędzi dachu lub dachu o nachyleniu do 20%, jest obowiązana posiadać odpowiednie zabezpieczenia przed upadkiem z wysokości, o których mowa w rozdziale „ORGANIZACJA PRAC NA WYSOKOŚCI”. Wykonując roboty na dachu o nachyleniu powyżej 20%, jeżeli nie stosuje się rusztowań ochronnych, należy stosować środki ochrony indywidualnej lub inne urządzenia ochronne.
- 18.7. Wykonawcy pracujący na dachu znajdującym się powyżej wysokości 1,8 m i z niezabezpieczoną krawędzią, wymagają ochrony przed upadkiem z wysokości w jeden z następujących sposobów:
- a) na obiektach w których zamontowano system zabezpieczający przed upadkiem, prace wykonywać zgodnie z instrukcją obsługi przypisaną do danego obiektu
 - b) budowa tymczasowego, zatwierdzonego systemu barier ochronnych,
 - c) indywidualna ochrona przed upadkiem z wysokości (urządzenia zabezpieczające przed upadkiem z wysokości)
- 18.8. Bez zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A Wykonawcy ani jego Personelowi nie wolno wchodzić na dach gdy panują trudne warunki atmosferyczne.

19 UŻYTKOWANIE RUSZTOWAŃ

- 19.1 Przed rozpoczęciem prac, wszystkie rusztowania muszą zostać sprawdzone przez kompetentnego pracownika Wykonawcy oraz opatrzone etykietą z jego podpisem zawierającą informację, że są technicznie sprawne i nadają się do użytkowania.
- 19.2 Wykonawca wyznacza osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje, która przeprowadzać będzie codzienne inspekcje rusztowań sprawdzając ich spójność.
- 19.3 Rusztowania należy wznosić zgodnie z obowiązującymi zasadami, przepisami i zgodnie z dokumentacją techniczną.
- 19.4 Elementy rusztowania będące w złym stanie należy wycofać z użycia do momentu ich naprawienia lub wymiany.
- 19.5 Podłoże platform rusztowania powinno być nieuszkodzone, sztywne i wytrzymałe na maksymalne dopuszczalne obciążenia.
- 19.6 Pomosty robocze, wykonane z desek lub bali, powinny być dostosowane do dopuszczalnego obciążenia, szczelne i zabezpieczone przed zmianą położenia.
- 19.7 Rusztowania należy wznosić poziomo (*kolejnymi poziomami*) i okresowo sprawdzać, czy są dobrze wypoziomowane.
- 19.8 Na czas wznoszenia rusztowania pracownicy muszą stosować środki ochrony przed upadkami. W trudnych warunkach pogodowych, takich jak np. wiatr, deszcz, lód lub śnieg, osoba nadzorująca roboty może wyłączyć rusztowanie z eksploatacji do odwołania.
- 19.9 Do wejścia na wyższy poziom rusztowania używa się drabin lub schodów. Po rusztowaniach nie należy się wspinać, jeśli nie zostały do tego przeznaczone.

20 UŻYTKOWANIE DRABIN

- 20.1. Przed rozpoczęciem prac, wszystkie rusztowania muszą zostać sprawdzone przez kompetentnego pracownika Wykonawcy. Drabin wykonanych z materiałów przewodzących prąd nie wolno używać do prac przy elementach pod napięciem.
- 20.2. Drabiny powinny posiadać odpowiednie oznaczenia producenta, takie jak tabliczka znamionowa.
- 20.3. Pracownicy używający drabin powinni zostać przeszkoleni w zakresie ich konserwacji, postępowania się nimi i ich kontroli.
- 20.4. Zabronione jest używanie uszkodzonych drabin.
- 20.5. Drabin nie wolno używać w celach niezgodnych z ich pierwotnym przeznaczeniem.
- 20.6. Należy dołożyć wszelkich starań, aby nie używać drabiny jako powierzchni roboczej przez dłuższy czas. Tam, gdzie to możliwe, należy używać podnośników.
- 20.7. Jeśli zachodzi potrzeba użycia drabiny jako powierzchni roboczej, należy przedsięwziąć takie środki ostrożności, jak:
 - a) użycie osobistych środków hamowania spadania (jeśli to możliwe),
 - b) zastosowanie sprzętu stabilizującego drabinę,
 - c) mocowanie (*do podłoża lub ściany*),
 - d) asekuracja drugiej osoby przez cały czas wykonywania prac.
- 20.8. Jeśli drabiny używa się w celu wejścia na położoną wyżej powierzchnię roboczą, boczne podłużnice drabiny powinny wystawać co najmniej 0,75 m ponad tę powierzchnię. Jeśli nie jest to możliwe, należy przedsięwziąć inne środki bezpieczeństwa takie jak np. podnośnik (zwyżka).
- 20.9. Drabiny należy opierać jedynie na równym i stabilnym podłożu pod kątem od 65 do 75 stopni. W razie wątpliwości drabinę należy umocować, aby zapobiec jej przypadkowemu przesunięciu.
- 20.10. Drabin nie wolno obciążać ponad ich dopuszczalne obciążenie. Wartość dopuszczalnego obciążenia winna być uwidoczniiona na drabinie.

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 25 / 57 Page
--------------------------------------	---	--------------------------	-------------------------

- 20.11. Drabiny wieloczęściowe łączone lub wysuwane muszą być używane w taki sposób, aby zapobiec przemieszczaniu się ich różnych części względem siebie. Segmenty drabiny rozstawnej powinny być spięte łańcuchem lub połączeniem ograniczającym jej rozstaw.
- 20.12. Wszystkie drabiny zakupione po 01.05.2004 r. muszą posiadać „Deklarację zgodność CE”, a pozostałe drabiny zakupione w terminie wcześniejszym niż w/w muszą posiadać co najmniej krajowy znak bezpieczeństwa „B”. Wszystkie drabiny, które nie posiadają właściwego znaku nie mogą być stosowane na terenie PZL-Świdnik S.A - muszą być wycofane z użycia.

21 UŻYTKOWANIE PODNOŚNIKÓW MONTAŻOWYCH

- 21.1. Podnośniki montażowe (z wysięgnikiem, nożycowe, typu „snorkel” itp.) oraz inne mechanicznie podwieszane platformy robocze powinny być stosowane zgodnie z instrukcją obsługi producenta, odpowiednimi przepisami oraz standardami przemysłowymi, a ponadto spełniać wymagania PZL-Świdnik S.A dotyczące wózków jezdniowych. Każdego dnia przed rozpoczęciem pracy urządzenie jezdno-podnoszące powinno być sprawdzone przez uprawnionego operatora i potwierdzona powinna być na piśmie jego sprawność.
- 21.2. Wszyscy pracownicy obsługujący podnośniki montażowe powinni przejść odpowiednie szkolenie z zakresu obsługi danego urządzenia.
- 21.3. Pracownicy wykonujący pracę z podnośnika powinni być wyposażeni w kask ochronny. Zabrania się wchodzić na poręcze, szyny i wsporniki lub wychylać się poza podnośnik.
- 21.4. Obszary poniżej prowadzonych prac wysokościowych powinny być czytelnie oznakowane słupkami, taśmami i znakami ostrzegawczymi celem ochrony osób pracujących na ziemi.
- 21.5. Główne tereny budowy należy odgrodzić, a znaki ostrzegawcze ustawić tak, aby uniemożliwić wstęp osobom nieupoważnionym.
- 21.6. Bez uzyskania zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A Wykonawcy nie wolno korzystać z suwnic, podnośników lub wózków jezdniowych będących własnością PZL-Świdnik S.A.
- 21.7. Żurawi przejezdnych, w tym przenośnych żurawi masztowych, koparek łyżkowych lub podobnego sprzętu, nie wolno używać w odległości mniejszej niż 35 m od napowietrznych linii wysokiego napięcia.
- 21.8. Każdy uszkodzony lub w inny sposób stwarzający zagrożenie podnośnik powinien być niezwłocznie wycofany z użycia.
- 21.9. W przypadku konieczności wyjścia z podniesionego podnośnika, każdy pracownik winien zostać bezpiecznie przymocowany do znajdującego się powyżej punktu kotwienia.
- 21.10. Operator winien skontrolować podnośniki pod kątem bezpieczeństwa posługiwania się nimi przed rozpoczęciem każdej zmiany.

22 UŻYTKOWANIE DŹWIGÓW I SPRZĘTU DŹWIGOWEGO

- 22.1. Obsługa dźwigów i sprzętu dźwigowego przez Wykonawcę powinna odbywać się zgodnie z zaleceniami i ograniczeniami podanymi przez producenta urządzenia.
- 22.2. Operatorzy dźwigów muszą posiadać odpowiednie uprawnienia do obsługi tego typu urządzeń (dostępne w trakcie prowadzenia obsługi).
- 22.3. Sprzęt należy konserwować i kontrolować zgodnie z wymogami ustawowymi i producenta.
- 22.4. Koordynator PZL-Świdnik S.A po powzięciu informacji od Wykonawcy musi powiadomić Dział BHP i OŚ możliwie jak najwcześniej, o przeprowadzaniu prac z wykorzystaniem dźwigów.
- 22.5. Zabrania się przewożenia ludzi na hakach dźwignic lub kulach wyburzeniowych.
- 22.6. Jeśli wysokość dźwignicy/ żurawia przekracza wysokość najwyższego obiektu na miejscu robót, urządzenie należy oznakować lub umieścić na nim lampkę ostrzegawczą.

- 22.7. Wykonane na miejscu systemy olinowania powinny:
- mieć współczynnik bezpieczeństwa równy 2,5,
 - uzyskać akceptację technika budowlanego jeśli mają być mocowane do konstrukcji budowlanych,
 - uwzględniać możliwość przypadkowego odchyłu obciążenia do 60 stopni od pionu, nawet jeśli konstrukcja urządzenia zakłada tylko podnoszenie pionowe.
- 22.8. W czasie podnoszenia dźwignicami/ żurawiami:
- Jedna osoba nadzoruje wysokość podnoszenia.
 - Jedna osoba, biegle posługująca się sygnałami ręcznymi, przekazuje tym systemem odpowiednie komunikaty.
 - Operator żurawia/ dźwignicy oraz osoba nadająca sygnały muszą utrzymywać stały kontakt wzrokowy podczas wykonywania czynności podnoszenia.
 - Teren, na którym wykonywane są prace powinien być uprzątnięty i otoczony linami lub ogrodzony.
 - Nie wolno przebywać lub przechodzić pod podwieszonymi ładunkami.
 - Informacje na temat zabezpieczeń przed upadkiem z wysokości zawarte są w rozdziale 17 *ORGANIZACJA PRAC NA WYSOKOŚCI*

23 UŻYTKOWANIE ZAWIESI

- 23.1. Zawiesia powinny być przechowywane pod zamknięciem i objęte nadzorem.
- 23.2. Zawiesia powinny mieć oznaczoną nośność.
- 23.3. Każdego dnia, przed rozpoczęciem prac, należy sprawdzić, czy zawiesia, mocowania lin i połączenia nie uległy zniszczeniu lub uszkodzeniu. Na hakach zawiesi powinny być zainstalowane sprawne blokady bezpieczeństwa. Zniszczone lub uszkodzone urządzenia należy natychmiast wycofać z użytku i oznakować tabliczką „Nie używać”.
- 23.4. Zawiesi nie należy obciążać ponad nośność. Do zawiesi należy przyczepiać zawieszki informującej o corocznej kontroli.
- 23.5. Zawiesia powinny być izolowane lub zabezpieczone przed kontaktem z ostrymi krawędziami ładunków.
- 23.6. Zawiesia z lin stalowych i pasowe z włókien sztucznych należy natychmiast wycofać z użytku i zniszczyć jeśli ulegną uszkodzeniu, zużyciu lub ich oznaczenia nośności są nieczytelne.
- 23.7. Zawiesia może używać tylko osoba posiadająca odpowiednie uprawnienia.

24 UŻYTKOWANIE WCIĄGAREK ŁAŃCUCHOWYCH I PRZECIĄGAREK

- 24.1. Wciągarki łańcuchowe i przecięgarki mogą być stosowane pod warunkiem że są w dobrym stanie technicznym (w szczególności należy zwrócić uwagę na stan łańcuchów, kabli i haków).
- 24.2. Urządzenia te powinny być objęte stałym nadzorem i kontrolą. Raz w roku należy sprawdzać wciągarki łańcuchowe i przecięgarki, a datę ostatniej kontroli czytelnie wpisać na odpowiedniej zawieszce na sprzęcie.
- 24.3. Na hakach podwieszanych i ładunkowych powinny być zainstalowane sprawne zasuwki bezpieczeństwa.
- 24.4. Haki podwieszane muszą mieć możliwość obracania się w trakcie podnoszenia lub ciągnięcia ładunku.
- 24.5. Łańcuchów ładunkowych i kabli nie należy używać w charakterze zawiesi.
- 24.6. Udźwig wciągarek łańcuchowych i przecięgarek powinien być odpowiedni do ciężaru podnoszonego lub ciągniętego ładunku.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 27 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

25 ZABEZPIECZANIE PODWIESZONYCH ŁADUNKÓW

- 25.1. Nie należy zawieszać ładunków nad ludźmi lub miejscem gdzie znajdują się ludzie.
- 25.2. Obszar, na którym prowadzi się prace z podwieszonymi ładunkami, powinien być wygradzony pachołkami bezpieczeństwa lub taśmą ostrzegawczą i odpowiednio oznakowany znakami ostrzegającymi osoby postronne i użytkowników danego obszaru przed pracami z użyciem podwieszanych ładunków. Podczas ustawiania ogrodzeń wokół miejsca robót należy brać pod uwagę długość używanych materiałów oraz możliwość ich poziomego ułożenia czy odbicia od powierzchni ziemi w momencie upadku z wysokości. Ustalone odległości powinny uwzględniać tego typu zagrożenie i zakładać jego wystąpienie w obrębie ogrodzonego terenu.
- 25.3. Jeśli praca ogranicza się do oceny wzrokowej bez użycia narzędzi, można używać pachołków lub taśmy ostrzegawczej w odległości min. 60 cm od miejsca robót (przy braku zagrożenia spadającymi przedmiotami).

26 BLOKADY BEZPIECZEŃSTWA LOCKOUT/TAGOUT

- 26.1. Przed rozpoczęciem prac serwisowych, remontowych lub przeglądów okresowych na maszynach, urządzeniach, lub instalacjach pracownicy Wykonawcy zobowiązani są zastosować system LOCKOUT/TAGOUT w sposób zabezpieczający wszelkie niebezpieczne źródła energii przed możliwością ich załączenia. Wymóg ten ma zastosowanie podczas przeprowadzania prac ingerujących w układy elektryczne, mechaniczne, chemiczne, cieplne i pneumatyczne – gdzie wymagane jest min. użycie blokad bezpieczeństwa i wywieszenia odpowiednich tablic ostrzegawczych).
- 26.2. Wykonawcy powinni wprowadzić ograniczenia wstępu na teren robót, gdzie źródła energii zostały wyłączone spod napięcia i właściwie oznakować.
- 26.3. Zasady użycia systemu w PZL-Świdnik S.A Wykonawca zobowiązany jest uzgodnić z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A, **SF&M** oraz Działem BHP i OŚ.
- 26.4. Wykonawca stosując system LOCKOUT/TAGOUT jednocześnie przestrzega przyjętych w PZL-Świdnik S.A systemów zabezpieczeń.
- 26.5. Jeśli blokada źródeł niebezpiecznej energii związana jest z wejściem do przestrzeni zamkniętej to wejście do tej przestrzeni może się odbywać tylko zgodnie z trybem określonym w rozdziale 29 niniejszego dokumentu.
- 26.6. Po zakończeniu pracy każdy pracownik zdejmuje tylko swoje blokady i etykiety.
- 26.7. Wymagania odnośnie dłuższych okresów wyłączenia spod doływu niebezpiecznej energii należy uzgadniać z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A oraz **SF&M**.
- 26.8. Jeśli w pracach wymagających blokady bezpieczeństwa lockout/ tagout bierze udział więcej niż jedna załoga, należy wyznaczyć jednego pracownika do koordynowania prac i nadzorowania ciągłości ochrony.

27 BEZPIECZEŃSTWO ELEKTRYCZNE

- 27.1. Należy eksploatować tylko i wyłącznie sprawne instalacje elektryczne oraz urządzenia pod napięciem.
- 27.2. Nieosłonięte części będące pod napięciem należy wyłączyć spod napięcia i zabezpieczyć.
- 27.3. Jeśli Koordynator PZL-Świdnik S.A uzna, że wyłączenie spod napięcia nieosłoniętych części pod napięciem może wprowadzić dodatkowe zagrożenie lub jest niemożliwe do wykonania z powodu konstrukcji sprzętu bądź ograniczeń operacyjnych, wykwalifikowany personel Wykonawcy oraz Koordynator PZL-Świdnik S.A we współpracy z Działem **SF&M** opracują specjalne procedury bezpieczeństwa podczas prac pod napięciem.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 28 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- Procedury te pomogą uniknąć bezpośredniego lub pośredniego (np. poprzez narzędzia lub materiały) kontaktu z elementami pod napięciem i zostaną dobrane do warunków pracy i napięcia.
- 27.4. Koordynator PZL-Świdnik S.A w porozumieniu z Działem **SF&M** wyznaczy strefę zamkniętą wokół niezabezpieczonych źródeł napięcia.
 - 27.5. Przedłużacze. Nie wolno użytkować uszkodzonych przedłużaczy, prowizorycznie łączonych lub izolowanych. Przedłużacze należy w taki sposób użytkować i zabezpieczać aby nie doszło do uszkodzenia izolacji przewodu lub potknięcia się o przewód. Nigdy nie należy przekładać przedłużaczy przez otwory okienne lub drzwiowe. Przedłużacze nie należy stosować jako stałe zasilenie urządzeń. Kategorycznie zabrania się mocowania przedłużaczy przy pomocy zszywek, zawieszania na gwoździach lub podwieszania za pomocą drutu.
 - 27.6. Zabrania się używać taśmy izolacyjnej do tymczasowych napraw przetartych przewodów.
 - 27.7. Przenośny sprzęt elektryczny musi być w pełni sprawny technicznie i użytkowany zgodnie z zaleceniami instrukcji obsługi.
 - 27.8. Gniazda elektryczne na terenie budowy lub prac remontowych nie będące stałymi elementami instalacji budynku lub innych obiektów muszą być wyposażone w wyłączniki różnicowo-prądowe.
 - 27.9. Tymczasowe instalacje elektryczne, które nie są aktualnie używane należy odłączyć od źródła zasilania.
 - 27.10. Zawsze podczas pracy z przewodami elektrycznymi jako zabezpieczenia ziemnozwarciowe należy stosować wyłączniki różnicowo-prądowe, które należy po zainstalowaniu sprawdzić pod kątem prawidłowości montażu i działania przez uprawniony personel. Przenośne wyłączniki różnicowoprądowe należy sprawdzać każdorazowo przed użyciem, natomiast te będące wyposażeniem stałej instalacji elektrycznej – raz w miesiącu.
 - 27.11. Tymczasowe oświetlenie terenu budowy, ramp, korytarzy, przestrzeni biurowych oraz magazynowych powinno spełniać minimalne wymagania odnośnie natężenia oświetlenia. Wszystkie główne źródła światła należy chronić przed przypadkowym dotknięciem lub uszkodzeniem. Metalowe elementy muszą być uziemione.
 - 27.12. Lamp stanowiących oświetlenie tymczasowe nie wolno podwieszać za przewód, chyba, że pozwala na to ich konstrukcja. Tymczasowe obwody oświetleniowe mogą być używane wyłącznie w celu oświetlania.
 - 27.13. Podczas przeprowadzania prac pod napięciem należy stosować się do wymagań bezpieczeństwa odpowiednich przepisów w tym zakresie. Prace takie może wykonywać tylko wyznaczony personel posiadający odpowiednie uprawnienia, szkolenia, odzież ochronną, izolację narzędzi w oparciu o pisemne pozwolenie przełożonego i pod jego nadzorem.

28 OBSZARY OGRANICZONEGO DOSTĘPU

- 28.1. Wykonawcy zobowiązani są stosować się do wymagań PZL-Świdnik S.A w zakresie dostępu do obszarów ograniczonego dostępu. Za każdym razem, gdy konieczny jest wstęp na obszar oznaczony przez PZL-Świdnik S.A jako ograniczonego dostępu, wymagane jest uzyskanie pozwolenia na wstęp. Wykonawcy i jego pracownikom nie wolno poruszać się bez pisemnego upoważnienia po obszarach ograniczonego dostępu.
- 28.2. Przed wejściem w obszar ograniczonego dostępu Wykonawca i jego Personel powinien zostać przeszkolony przez uprawniony personel PZL-Świdnik S.A w zakresie istniejących zagrożeń oraz obowiązujących zasad bezpieczeństwa w tym obszarze. Jednocześnie Wykonawca musi respektować wymagania PZL-Świdnik S.A w tych obszarach oraz wymagania zawarte w przepisach dot. bezpiecznej organizacji prac.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 29 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

29 PRACA W KANAŁACH, ZBIORNIKACH/PRZESTRZENIACH ZAMKNIĘTYCH

- 29.1. Prace w kanałach, zbiornikach/przestrzeniach zamkniętych mogą być realizowane tylko przez wykwalifikowany i odpowiednio przeszkolony personel, wyposażony w niezbędny sprzęt i narzędzia z pełnym zachowaniem zgodności z wymaganiami prawnymi w tym zakresie.
- 29.2. Podjęcie i prowadzenie pracy w zbiornikach, kanałach może nastąpić jedynie na podstawie pisemnego pozwolenia wydanego w trybie ustalonym przez Wykonawcę i po uzyskaniu pisemnej zgody na rozpoczęcie prac od Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 29.3. Przy pracy w zbiornikach należy zapewnić stały **bezpośredni** nadzór. Osoba wydająca polecenie wykonania takiej pracy powinna sprawdzić, czy przygotowania organizacyjne i techniczne zapewniają bezpieczeństwo pracownikom podczas wykonywania pracy.
- 29.4. Pracownikowi znajdującemu się w zbiorniku Wykonawca zapewnia możliwość udzielenia natychmiastowej pierwszej pomocy w razie nagłej potrzeby lub wypadku.
- 29.5. Prace w zbiorniku mogą być podjęte i prowadzone, z zastrzeżeniem pkt. 29.6., po spełnieniu następujących wymagań:
- 1) zbiornik należy opróżnić i wstępnie oczyścić przez przemycie, przedmuchiwanie parą lub gazem obojętnym oraz przedmuchiwanie powietrzem; przedmuchiwanie zbiornika tlenem jest niedopuszczalne;
 - 2) jeżeli praca w zbiorniku może być związana z zagrożeniem pożarowym, należy stosować niezbędne środki ochrony przeciwpożarowej;
 - 3) odłączyć dopływ do zbiornika materiałów, substancji i czynników z innych zbiorników, przewodów, aparatury itp.;
 - 4) znajdujące się we wnętrzu zbiornika grzejniki, urządzenia ruchome i inne mogące stworzyć zagrożenie należy odłączyć od źródeł zasilania;
 - 5) na czas trwania prac w zbiorniku należy wyłączyć z ruchu lub unieruchomić tory kolejowe, zwrotnice, przenośniki, miejsca zsypu itp., znajdujące się nad zbiornikiem;
 - 6) bezpośrednio przed przystąpieniem do pracy wewnątrz zbiornika powietrze w zbiorniku należy zbadać na zawartość tlenu oraz gazów i par substancji sklasyfikowanych jako niebezpieczne;
 - 7) temperatura powietrza w zbiorniku nie powinna się różnić od temperatury otoczenia o więcej niż 5 °C (5 K);
 - 8) zapewnienie niezbędnych środków ochrony zbiorowej i indywidualnej.
- 29.6. Wymagania określone w pkt. 29.5. 1) nie dotyczą przygotowania kanału do wykonywania w nim pracy, a pkt. 29.5. 3) - kanału i studzienki kanalizacyjnej.

- 29.7. Przed wykonywaniem prac w kanale lub studziencie należy przewietrzyć dany odcinek kanału, pozostawiając otwarte włazy, oraz wyłączyć ten odcinek kanalizacyjny, a jeżeli to nie jest możliwe - maksymalnie ograniczyć spływ ścieków.
- 29.8. Pracownik lub pracownicy wykonujący pracę wewnątrz zbiornika powinni być asekurowani, co najmniej przez jedną osobę znajdującą się na zewnątrz. Osoba asekurowująca powinna być w stałym kontakcie z pracownikami znajdującymi się wewnątrz zbiornika oraz mieć możliwość niezwłocznego powiadomienia innych osób mogących, w razie potrzeby, niezwłocznie udzielić pomocy.
- 29.9. Pracownik wchodzący do wnętrza zbiornika powinien być wyposażony w odpowiednie środki ochrony indywidualnej, a w szczególności:
- 1) szelki bezpieczeństwa z linką umocowaną do odpowiednio wytrzymałego elementu konstrukcji zewnętrznej;
 - 2) hełm ochronny i odzież ochronną;
 - 3) sprzęt izolujący ochronny układu oddechowego.
- 29.10. Wyposażenie w środki ochrony indywidualnej osoby asekurowującej powinno być takie, jak wyposażenie pracowników wchodzących do wnętrza zbiornika.
- 29.11. Niestosowanie ochron układu oddechowego jest dopuszczalne wyłącznie w warunkach, gdy zawartość tlenu w powietrzu zbiornika wynosi, co najmniej 18 % oraz gdy w powietrzu tym nie występują substancje szkodliwe dla zdrowia w stężeniu przekraczającym najwyższe dopuszczalne stężenia czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy ani nie istnieje niebezpieczeństwo ich wystąpienia podczas przebywania pracownika w zbiorniku.
- 29.12. Decyzję o niestosowaniu przez pracowników ochron układu oddechowego w związku ze spełnieniem warunków, o których mowa w 29.11., może podjąć jedynie osoba kierująca pracownikami wykonawcy.
- 29.13. W czasie przebywania pracowników wewnątrz zbiornika wszystkie włazy powinny być otwarte, a jeżeli nie jest to wystarczające do utrzymania wymaganych parametrów powietrza w zbiorniku - należy w tym czasie stosować stały nadmuch powietrza.
- 29.14. Wnętrze zbiornika powinno być oświetlone przy użyciu źródła światła elektrycznego o bezpiecznym napięciu.
- 29.15. Transport narzędzi, innych przedmiotów i materiałów wewnątrz zbiornika powinien odbywać się w sposób niestwarzający zagrożeń i uciążliwości dla zatrudnionych tam pracowników.
- 29.16. Jeżeli istnieje możliwość powstania stężeń wybuchowych w zbiorniku, należy zastosować środki zapobiegające wybuchowi.
- 29.17. Jeżeli praca ma być wykonana wewnątrz zbiornika zawierającego materiały płynne lub sypkie, w którym istnieje możliwość utonięcia lub zasypania pracownika - niezależnie od zabezpieczenia

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 31 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

odpowiednimi środkami ochrony indywidualnej - pracownik powinien być opuszczany do wnętrza na pomoście lub innym urządzeniu umożliwiającym bezpieczne wykonanie pracy.

- 29.18. Kanały, studzienki powinny być zabezpieczone przed wpadnięciem, zamknięte odpowiednimi pokrywami lub właściwie ogrodzone i oznakowane. Zabronione jest pozostawianie otwartych niezabezpieczonych kanałów, studzienek lub innych zagłębień, otworów.

30 WYMAGANIA ŚRODOWISKOWE

- 30.1. PZL-Świdnik S.A. wymaga od Wykonawcy organizacji i realizacji prac z poszanowaniem środowiska naturalnego i zapewnienia realizacji wymagań obowiązujących przepisów środowiskowych.
- 30.2. Wykonawca podczas realizacji prac na terenie i na rzecz PZL-Świdnik S.A. nie może używać substancji i materiałów zakazanych, lub ograniczonych w stosowaniu, lub mieszanin je zawierających.
- 30.3. Wykonawca musi wprowadzić rozwiązania organizacyjne i techniczne gwarantujące, że w wyniku realizacji prac przez Wykonawcę (na rzecz i/ lub na terenie PZL-Świdnik S.A.) powstające odpady, ścieki lub emisje nie spowodują negatywnych skutków dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników Wykonawcy, pracowników PZL-Świdnik S.A, społeczeństwa oraz środowiska.

ODPADY/ ŚCIEKI –SPOSÓB POSTĘPOWANIA

- 30.4. Planując prace Wykonawca musi określić możliwe rodzaje i ilości powstających odpadów, ścieków oraz emisji do powietrza i przewidzieć rozwiązania techniczne, które pozwolą na bezpieczne z nimi postępowanie.
- 30.5. Wykonawca/Podwykonawca na etapie oferty wskaże podmioty, które odbiorą odpady wytworzone przez niego w trakcie prac opisanych umową/zamówieniem/zleceniem. Wykonawca/Podwykonawca przedłoży wszelkie niezbędne dokumenty (pozwolenia, decyzje, umowy z odbiorcami odpadów, numery rejestrowe BDO) poświadczające, że wytworzone odpady zostaną przekazane do uprawnionych odbiorców. **Na wniosek PZL-Świdnik S.A. Wykonawca ma obowiązek dostarczyć do Służby BHP – poprzez Koordynatora PZL-Świdnik S.A kopię dokumentacji związanej z gospodarowaniem wytworzonymi odpadami - Karty Przekazania Odpadu oraz Karty Ewidencji Odpadu.**
- 30.6. **Wszelkie odpady wytworzone w trakcie prac świadczonych przez stałych operatorów muszą zostać przekazane bezpośrednio do operatora odpadowego odbierającego odpady na terenie PZL-Świdnik S.A. Wszelkie odpady wytworzone w trakcie prac świadczonych przez Wykonawców i/lub Podwykonawców muszą być usuwane na bieżąco (po zakończeniu zmiany roboczej) z terenu PZL-Świdnik S.A. i zostać przekazane do odbiorców wskazanych na etapie oferty – o czym mowa w pkt. 30.4. Wyjątek stanowią odpady gruzu, złomu powstałego w wyniku prac demontażowych oraz odpady powstające przy pracach remediacyjnych. Wykonawcy odpady te zagospodarowują we własnym zakresie, zgodnie z ustaleniami wskazanymi w planie gospodarowania odpadami, o którym mowa w pkt. 30.9.**
- 30.7. Powstające w trakcie pracy Wykonawcy odpady lub ścieki są własnością Wykonawcy zgodnie z przepisami Ustawy o odpadach (chyba, że umowa stanowi inaczej), i w związku z tym ponosi on wszelkie koszty związane z ich dalszym zagospodarowaniem oraz przetwarzaniem.
- 30.8. **W przypadku realizacji prac wykraczających poza zakres prac opisanych w D.U.V.R.I. wykonawca dodatkowo musi uzyskać od Działu BHP i OŚ zgodę na przeprowadzenie procesów, prac, podczas których dojdzie lub może dojść do powstania jakiegokolwiek typu odpadów, ścieków lub emisji do atmosfery.**
- 30.9. **Wykonawca przedstawi PZL-Świdnik S.A. plan gospodarki odpadami (uwzględniający ich segregację) na czas realizacji kontraktu lub zlecenia. Plan zawierający informacje dotyczące rodzajów powstających oraz sposobu ich gromadzenia, o którym mowa zostanie dołączony do D.U.V.R.I.**

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 32 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- 30.10. **Bez zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A nie wolno wywozić poza teren PZL-Świdnik S.A. żadnych odpadów i materiałów wykraczających poza zakres zleconych prac.**
- 30.11. Wykonawca musi zapewnić odpowiednie kontenery na odpady budowlane oraz inne odpowiednie pojemniki do segregacji wytwarzanych odpadów. Pojemniki przygotowane przez Wykonawcę / Podwykonawcę muszą być szczelne, zamykane, w dobrym stanie technicznym, wykonane z materiału odpornego na działanie zbieranego odpadu. **Na pojemnikach należy umieścić oznakowania (nazwę i kod) informujące o odpadach, które mogą być w nich przechowywane oraz nazwę Wykonawcy, do którego dany pojemnik należy wraz telefonem kontaktowym Wykonawcy.**
- 30.12. Kategorycznie zabronione jest wylwanie ścieków (w tym popłuczyn z czyszczenia narzędzi, sprzętu ochrony indywidualnej, itp.) lub innych odpadów ciekłych do umywalek, odpływów, muszli klozetowych, kratak ściekowych, kanalizacji deszczowej lub gruntu.
- 30.13. Jakikolwiek odpady stałe lub ciekłe powstałe podczas wykonywania prac nie mogą być usuwane do pojemników na odpady komunalne **znajdujące się na terenie PZL-Świdnik S.A.**, ani z nimi mieszane.
- 30.14. Wszystkie zużyte i przeterminowane chemikalia należy przekazywać do **przetworzenia** firmie posiadającej stosowne zezwolenia określone polskim prawem.
- 30.15. Niezgodne ze sobą pod względem chemicznym odpady należy gromadzić oddzielnie, aby uniknąć ich zmieszania i/ lub negatywnych skutków dla ludzi bądź środowiska.
- 30.16. Zabrania się celowego i/ lub bezprawnego usuwania lub uwalniania odpadów do środowiska.
- 30.17. Przeterminowane odpady takie jak farby, puszki z farbą w aerozolu (również puste), zużyte lakiery, rozcieńczalniki, różnego typu rozpuszczalniki, oleje, nafta lub kawałki materiałów zanieczyszczone tymi materiałami stanowią odpady niebezpieczne.
- 30.18. Znajdujące się na zewnątrz kontenery na odpady powinny być zawsze przykryte, celem ochrony przed wodą opadową, śniegiem itp. chyba, że są aktywnie używane. Kontenery muszą być przykryte w momencie ich przywiezienia, aż do momentu wywozu z terenu robót. Poprzez aktywne używanie należy rozumieć wrzucanie do lub usuwanie odpadów z kontenera oraz czas potrzebny na ich przyniesienie lub wyniesienie. Oznacza to, że każda osoba umieszczająca w kontenerze odpady jest odpowiedzialna za jego przykrycie po zakończeniu czynności, o ile za chwilę nie będą dokładane kolejne odpady. Jednakże w przypadku trwających lub zapowiadanych opadów należy pamiętać o przykryciu kontenera po każdym załadunku, bez względu na to, czy w późniejszym okresie danego dnia będą dokładane odpady.
- 30.19. Zapewnienie odpowiedniego przykrycia kontenera należy do Wykonawcy, chyba że dostarczającym kontener jest Koordynator PZL-Świdnik S.A.
- 30.20. Koordynator PZL-Świdnik S.A ma obowiązek sprawdzić kontenery w momencie ich przywiezienia na miejsce pod kątem uszkodzeń i niezgodności, a następnie wyrazić zgodę na ich wykorzystanie przez Wykonawcę.
- 30.21. Jeśli przykrycie kontenera jest elastyczne (np. brezentowe) należy je dobrze naciągnąć, aby zminimalizować zbieranie się wody opadowej. Zebraną wodę należy zawsze usunąć przed zdjęciem pokrycia.
- 30.22. W trakcie trwania robót cała odpowiedzialność prawna za bezpieczeństwo i ochronę środowiska spoczywa na Wykonawcy. Po skończeniu pracy, lub gdy na miejscu nie znajdują się pracownicy Wykonawcy, odpowiedzialność przejmuje Koordynator PZL-Świdnik S.A, aż do momentu usunięcia kontenera z terenu robót, lub do czasu rozpoczęcia prac przez personel Wykonawcy.
- 30.23. Kontenery i pojemniki na odpady ciekłe lub mokre należy ustawiać w miejscach oddalonych od studzienek i kanałów burzowych - gdzie istnieje niewielkie zagrożenie przedostania się odpadów lub odcieków do studzienek lub kanałów burzowych w przypadku nieszczelności i/ lub należy odpowiednio zabezpieczyć studzienki i kanały burzowe przed ewentualnym wyciekami z kontenera podczas magazynowania lub transportu. Tego typu pojemniki muszą być lokalizowane na terenach utwardzonych, szczelnych, nienasiąkliwych celem zabezpieczenia środowiska naturalnego przed skażeniem.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 33 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- 30.24. Wykonawca / Podwykonawca nie może magazynować wytworzonych odpadów na terenie będącym własnością PZL-Świdnik S.A. Wszelkie wytworzone odpady muszą być usuwane na bieżąco z terenu PZL-Świdnik S.A oraz terenu budowy.
- 30.25. W przypadku jakiegokolwiek uszkodzenia pokrywy pojemnika należy ją natychmiast wymienić. To samo tyczy się pojemników, które powinny być wolne od uszkodzeń i odkształceń.
- 30.26. Wszystkie kontenery na odpady ciekłe lub mokre z zatyczką spustową muszą mieć zamkniętą pokrywą i zabezpieczoną zatyczkę przed przypadkowym uszkodzeniem lub wypadnięciem.
- 30.27. Pojemniki z odpadami ciekłymi muszą być umieszczone na wannach wychwytowych, a miejsce ich ustawienia wyposażone w sorbenty.
- 30.28. Sprzęt budowlany – maszyny, urządzenia itp. stosowane na placu budowy, w tym kontenery na odpady, samochody do przewozu odpadów, przed opuszczeniem placu budowy muszą zostać dokładnie oczyszczone. Należy szczotkami obmyć sprzęt usuwając z niego kurz, pył. Szczególnie należy zwrócić uwagę na koła pojazdów, aby na nich nie wywozić błota oraz innych zanieczyszczeń. W razie potrzeby obmyć koła dokładnie wodą bieżącą. Jeżeli jest taka potrzeba należy stosować maty, na których będzie prowadzony proces czyszczenia.

MATERIAŁY STOSOWANE DO WYPEŁNIENIA (np. ziemia lub piasek)

- 30.29. Wszystkie materiały wypełniające przywożone na teren nieruchomości PZL-Świdnik S.A muszą być wolne od zanieczyszczeń.
- 30.30. Wykonawca musi przedstawić oryginał certyfikatu potwierdzający czystość materiału dla każdej partii transportowej.
Przez partię transportową rozumie się ilość materiału transportowaną na jednym środku transportu. Certyfikat musi być wydany przez laboratorium akredytowane i potwierdzające miejsce pochodzenia materiału, oraz że próbki pobrane z partii materiału są wolne od zanieczyszczeń. Certyfikat staje się własnością PZL-Świdnik S.A.
- 30.31. Wypełnianie materiałem musi się odbywać w obecności Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

31 ZAKŁAD ZWIĘKSZONEGO RYZYKA (ZZR)

- 31.1. PZL-Świdnik S.A. na podstawie obowiązujących przepisów został zakwalifikowany jako ZZR. "KARTA INFORMACYJNA O RYZYKU WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ NA TERENIE PZL-ŚWIDNIK S.A." stanowi załącznik nr 3
- 31.2. Wykonawca w przypadku realizacji prac w obszarach ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej każdorazowo otrzymuje podczas opracowywania dokumentu D.U.V.R.I. wymagania odnoszące się do bezpiecznej organizacji pracy w obszarach ryzyka awarii przemysłowej, z którymi musi zapoznać swój Personel.
- 31.3. Wykonawca i jego Personel jest zobowiązany do zapoznania się z wymaganiami PZL-Świdnik S.A. zawartymi w niniejszym dokumencie oraz dostarczonych mu dokumentach i stosowania się do nich w trakcie realizacji prac na terenie PZL-Świdnik S.A.
- 31.4. Każdorazowe wejście Personelu Wykonawcy w obszary ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wymagają zgłoszenia kierownikowi danego obszaru lub osobie go zastępującej lub wyznaczonej. Po zakończeniu prac, należy odmeldować kierownikowi obszaru fakt zakończenia prac i opuszczenia obszaru przez Personel Wykonawcy.
- 31.5. W obszarach tych należy liczyć się z możliwością ewakuacji w związku z tym Wykonawca lub osoba przez niego wyznaczona musi posiadać aktualną w każdym momencie informację o liczbie swoich pracowników realizujących prace w tym obszarze.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 34 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

32 MATERIAŁY ZAWIERAJĄCE AZBEST

- 32.1. Wykonawca planując pracę musi mieć świadomość, że niektóre materiały budowlane wykorzystane w przeszłości mogły być wykonane z materiałów zawierających azbest. Wykonawca powinien uwzględnić to przy planowaniu prac i być odpowiednio przygotowany na fakt, że materiały termoizolacyjne stosowane w starych instalacjach lub materiałach budowlanych z których wykonano stare budynki mogą zawierać azbest.
- 32.2. Każdy przypadek odkrycia w trakcie prac materiałów zawierających azbest wymaga natychmiastowego przerwania prac i zgłoszenia tego faktu Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A. Przed rozpoczęciem prac, w miejscach gdzie znajduje się lub może znajdować się azbest, wszystkie działania budowlane i rozbiórkowe wymagają wcześniejszej zgody wydanej przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz Działu BHP i OŚ.
- 32.3. Personel Wykonawcy nie może podejmować na własną rękę prób usunięcia odpadów lub przeprowadzania napraw materiałów przypuszczalnie zawierających azbest, o ile nie ma odpowiednich kwalifikacji i szkoleń w zakresie **unieszkodliwiania**-azbestu oraz zgody PZL-Świdnik S.A. na wykonywanie prac przy **usuwaniu** azbestu.
- 32.4. Wszyscy pracownicy Wykonawcy muszą opuścić zagrożony teren na czas przeprowadzania przez personel PZL-Świdnik S.A. oceny znajdującego się tam materiału.
- 32.5. W obiektach oraz na terenie PZL-Świdnik S.A nie wolno używać żadnych nowych produktów zawierających azbest lub substancje podobne (np. chryzotyl, amozyt, krokidolit, antofilit, aktynolit). Niektóre wykorzystane w wyrobach nazwy rodzajów azbestu, używane przez dostawców zagranicznych mogą nie zawierać słowa „azbest”.

33 ZABEZPIECZENIA PRZED DOSTĘPEM W OBSZARY NIEBEZPIECZNE

OBSZARY NIEBEZPIECZNE

- 33.1 Obszary niebezpieczne prowadzenia prac przez Wykonawcę muszą być właściwie wygrodzone i oznakowane znakami i barwami bezpieczeństwa.
- 33.2 Przykłady prawidłowego zabezpieczenia:
 - teren budowy lub teren robót bez dozoru - balustrady, roztawiane bramki o wysokości nie mniejszej niż 1,10 cm,
 - obszar robót, gdzie trwają prace i który podlega stałemu nadzorowi, ale występuje tam niebezpieczeństwo średnich lub ciężkich uszkodzeń ciała - taśma bezpieczeństwa,
 - obszar robót, gdzie trwają prace i który podlega stałemu nadzorowi, ale występuje tam niebezpieczeństwo lekkich obrażeń ciała (np. montaż tablicy ogłoszeniowej, naprawy hydrauliczne poidelka) - taśmy lub pachołki ostrzegawcze.
- 33.3. Zablokowanie głównych przejść wymaga wcześniejszej zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A i wymaga się w takiej sytuacji umieszczenia znaków informujących o zmianach, kierujących pracowników do najbliższych wyjść bezpieczeństwa.
- 33.4. Przegrody w postaci zasłon/ kurtyn muszą być wykonane z materiałów niepalnych i posiadać certyfikat co znajduje potwierdzenie na etykiecie wyrobu lub w jego opisie.
- 33.5. Teren budowy lub robót należy ogrodzić i ustawić znaki ostrzegawcze zabraniające wstępu osobom nieupoważnionym.

KANAŁY, STUDZIENKI REWIZYJNE, ROWY, WYKOPY

- 33.6. Wykonawca zobowiązuje się do właściwej organizacji prac realizowanych w kanałach, studzienkach rewizyjnych, rowach i wykopach oraz odpowiedniego zabezpieczenia i wygrodzenia terenu prac przed dostępem osób postronnych.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 35 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

- 33.7. Jeśli pracownicy są narażeni na upadek z wysokości większej niż 1,8 m pozostając na terenie ogrodzonym, wymagane jest zastosowanie dodatkowych, zaakceptowanych przez PZL-Świdnik S.A zabezpieczeń przed upadkiem z wysokości.
- 33.8. Wymaga się w przypadku narażenia na upadek przy realizacji prac prowadzonych przy:
- a) głębokości mniejszej niż 1,2 m ale większej niż 0,3 m – płotki, rozstawiane bramki o wysokości nie mniejszej niż 1,1 m, w odległości 1,2 m od krawędzi wykopu.
 - b) głębokości mniejszej niż 0,3 m i obszar pozostaje bez dozoru (tzn. nie trwają tam prace), należy stosować taśmę ostrzegawczą w odległości 1,2 m od krawędzi wykopu.
- 33.9. Jeśli zastosowane zabezpieczenie będzie kolidować z dostępem do głównych przejść lub całkowicie zablokuje główne wyjście z danego wydziału/ obszaru minimalna odległość 1,2 m od krawędzi wykopu może ulec zmianie za zgodą Koordynatora PZL-Świdnik S.A. Jednakże, jeśli taka sytuacja stworzy większe zagrożenie dla pracowników znajdujących się w ogrodzonym obszarze, można zastosować inne metody zabezpieczenia dostępu do terenu po uzyskaniu zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A i Działu BHP i OŚ.

OTWORY W ŚCIANACH I PODŁOGACH

- 33.10. Otwory w podłogach należy ochraniać pokrywami lub poręczami i krawężnikami, zabezpieczając przed wpadnięciem pracownika lub spadnięciem materiałów czy narzędzi na niższy poziom.
- 33.11. Otwory w ścianach, przez które można wypaść z wysokości pow. 1,2 m, a których podstawa znajduje się na wysokości mniejszej niż 0,9 m powyżej powierzchni roboczej, należy osłaniać w sposób trwały.
- 33.12. Każda kondygnacja lub platforma o odsłoniętych bokach znajdująca się powyżej 1,2 m od poziomu przylegającej kondygnacji lub gruntu musi być osłonięta poręczami lub ich odpowiednikiem. W każdym miejscu, gdzie istnieje ryzyko wpadnięcia w otwór lub pracują urządzenia lub maszyny, z których spada stwarzający zagrożenie materiał, należy umieścić krawężniki o odpowiedniej wysokości.
- 33.13. Wykonawca musi zapewnić ochronę osobom wykonującym prace w miejscach bez ścian bocznych oraz w pobliżu otworów, podczas krycia papą dachów o małym nachyleniu.
- 33.14. W miejscach potencjalnego zagrożenia, gdzie należy skierować ruch pieszych lub pojazdów inną drogą, Wykonawca ma obowiązek umieszczać, w uzgodnieniu z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A znaki, ogrodzenia itp. oraz sprawdzać, czy znajdują się na swoim miejscu.
- 33.15. Barierki odgradzające należy ustawiać w miejscach, gdzie jest to konieczne w celu zwrócenia uwagi pracowników na występujące zagrożenia (warunki/ czynności) tzn. w miejscach, gdzie transportowane są ładunki na podnośnikach, wykonywane są wykopy lub znajdują się otwory w ścianach/ podłodze.

34 SUBSTANCJE I MATERIAŁY NIEBEZPIECZNE

- 34.1. Postępowanie, magazynowanie, transport z substancjami i materiałami niebezpiecznymi realizowane przez Wykonawcę i jego personel musi być zgodne z obowiązującymi wymaganiami przepisów m. in Rozporządzeń REACH¹, CLP² i Umowy ADR³, polskiego prawa oraz wewnętrznymi wymaganiami PZL-Świdnik S.A..
- 34.2. Planowana dostawa do PZL-Świdnik S.A. i przewóz materiałów niebezpiecznych po drogach PZL-Świdnik S.A., musi być zgłoszone na bramie wjazdowej, gdzie uzyskuje się szczegółowe informacje o

1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1907/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH), utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniającego dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE, zwane w skrócie rozporządzeniem REACH.

2 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniające i uchylające dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 zwane w skrócie rozporządzeniem CLP.

3 Umowa europejska dotycząca międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. zwana w skrócie Umową ADR.

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 36 / 57 Page
--------------------------------------	---	--------------------------	-------------------------

- najkrótszej trasie przejazdu . Nie dotyczy to Wykonawcy realizującego transport wewnętrzny, który zobowiązany jest do stosowania się do wymagań wewnętrznych PZL-Świdnik S.A. a w przypadku transportu dużych ilości uzgadniania tego faktu z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A.
- 34.3. Wykonawca musi posiadać pisemne potwierdzenie o zapoznaniu swoich pracowników wykonujących prace na terenie lub na rzecz PZL-Świdnik S.A. w kontakcie z substancjami lub materiałami niebezpiecznymi, z Kartami Charakterystyk Substancji Niebezpiecznych (KCHSN). KCHSN powinny być dostępne w miejscu prowadzenia prac.
 - 34.4. Wykonawca powinien przeszkolić swoich pracowników na temat czynników fizycznych, chemicznych i biologicznych występujących w miejscu pracy (niezależnie czy ryzyko pochodzi od procesów prowadzonych przez Wykonawcę czy przez PZL-Świdnik S.A.).
 - 34.5. Informacje na temat zagrożeń występujących w miejscu robót wynikających z działalności PZL-Świdnik S.A. dostępne są w dokumencie D.U.V.R.I., dodatkowo Koordynator PZL-Świdnik S.A. umożliwi dostęp do KCHSN dotyczących wykorzystywanych na miejscu materiałów lub substancji.
 - 34.6. Przed wprowadzeniem na teren PZL-Świdnik S.A. i użyciem substancji lub materiału niebezpiecznego (w tym paliw, farb, materiałów powlekających, chłodziwa, środków czyszczących, materiałów na podłogi itp.) Wykonawca musi zgłosić taki zamiar Koordynatorowi PZL-Świdnik S.A. oraz uzyskać akceptację Działu BHP i OŚ PZL-Świdnik S.A. na ich użycie. Zgłaszając nową substancję lub materiał niebezpieczny należy przedstawić KCHSN, informację o ilości, wielkości i rodzaju opakowań, sposobie wykorzystania. W przypadku zgłoszenia substancji i materiału w trakcie sporządzania dokumentu D.U.V.R.I. ponowne zgłoszenie tego samego materiału nie jest wymagane chyba żeby nastąpiła potrzeba zwiększenia ilości wpływająca na poziom bezpieczeństwa pracowników, ppoż. lub środowiska.
 - 34.7. Substancje/materiały chemiczne muszą być odpowiednio oznakowane i posegregowane celem uniknięcia potencjalnych zagrożeń związanych z ich zmieszaniem.
 - 34.8. Do cieczy łatwopalnych należy stosować szczelnie zamykane pojemniki (odpowiednie do właściwości fizykochemicznych cieczy).
 - 34.9. Wszystkie pojemniki zawierające substancje lub materiały niebezpieczne powinny posiadać odpowiednie etykiety informujące o zawartości i potencjalnych zagrożeniach i wpływie na narządy, które są narażone na kontakt z daną substancją.
 - 34.10. Ciecze palnych i zapalnych nie wolno używać w bezpośrednim sąsiedztwie otwartych źródeł ognia lub zapłonu.
 - 34.11. Wszystkie nieużywane, palne i zapalne ciecze należy przechowywać w przeznaczonych do tego celu specjalnych szafach lub codziennie usuwać z miejsca robót.
 - 34.12. Używane ciecze palne i zapalne oraz inne ciekłe niebezpieczne materiały należy przechowywać w zamkniętych pojemnikach, na wannach lub regałach wyposażonych w wanny wychwytowe o pojemności wychwyty dostosowanej do największej pojemności przechowywanego opakowania.
 - 34.13. Po zakończeniu wykonania zleconych prac, wszystkie niewykorzystane materiały zostaną zabrane z miejsca robót.
 - 34.14. Miejsce przechowywania i środki transportu cieczy łatwopalnych należy w razie konieczności uziemić.
 - 34.15. W różnych miejscach obiektów PZL-Świdnik S.A. rozmieszczone są natryski bezpieczeństwa i myjki do oczu. Koordynator PZL-Świdnik S.A. wskaże ich lokalizację Wykonawcy. W przypadku, gdy nie ma możliwości dostępu do najbliższej myjki lub brak jej w obszarze realizacji prac Wykonawca musi zapewnić własną, przenośną myjkę do oczu.
 - 34.16. Wszyscy narażeni na niebezpieczeństwo pracownicy Wykonawcy muszą być wyposażeni i stosować odpowiednie środki ochrony indywidualnej, zgodnie z zaleceniami zawartymi w dokumencie D.U.V.R.I. oraz w KCHSN danego materiału.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 37 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

35 BUTLE ZE SPRĘŻONYMI GAZAMI

- 35.1. Butle ze sprężonymi gazami powinny być zawsze odpowiednio zabezpieczone przed przewróceniem się.
- 35.2. Butle należy trzymać z dala od wszelkich operacji spawania lub cięcia tak, aby uniknąć kontaktu butli z iskrami, gorącym żużlem spawalniczym lub ogniem.
Jeśli takie rozwiązanie nie spełni swojej funkcji lub jest nie możliwe, należy zastosować niepalne osłony.
- 35.3. Butli nie wolno ustawiać w miejscach, w których mogą mieć styczność z obwodem elektrycznym.
- 35.4. Podczas transportu, przenoszenia, przechowywania lub w momencie, gdy butle ze sprężonym gazem nie są używane, należy upewnić się, że zawory butli są zamknięte, a osłony zaworów znajdują się na swoim miejscu i w pełni zabezpieczają zawór.
- 35.5. Jeśli wystąpi wyciek z butli, należy postępować zgodnie z procedurami działania w sytuacjach awaryjnych. Należy powiadomić **Ochronę Przedsiębiorstwa** oraz Koordynatora PZL-Świdnik S.A korzystając z dowolnego dostępnego w obiekcie telefonu.
- 35.6. Kategorycznie nie wolno używać butli z gazem, które są uszkodzone, zardzewiałe lub są pokryte warstwą kamienia.
- 35.7. Wykonawca musi zapewnić, aby na butlach zawsze znajdowały się etykiety lub oznaczenia umożliwiające określenie zawartości (gazu) w butli. Butle należy ustawiać i przechowywać w taki sposób, aby etykieta informująca o zawartości była widoczna.
- 35.8. Przewody muszą być poddawane okresowej kontroli przez Wykonawcę pod kątem szczelności i stanu technicznego.
- 35.9. Miejsce przechowywania butli ze sprężonym gazem oraz gazów palnych takich jak acetylen i wodór musi znajdować się w odległości minimum 10 m od gazów utleniających, takich jak np. tlen i podtlenek azotu lub być oddzielone specjalną barierą ognioochronną w sposób uzgodniony ze Specjalistą ds. bezpieczeństwa pożarowego PZL-Świdnik S.A.
- 35.10. W celu przesunięcia, butle należy toczyć oparte o krawędź dna, lub korzystać ze specjalnych wózków. Należy zachować szczególną ostrożność.
- 35.11. Transport butli musi być realizowany zgodnie z wymaganiami bhp. Butle powinny być transportowane w taki sposób aby nie możliwe było ich przewrócenie, wypadnięcie lub uszkodzenie. Butli nie wolno transportować w pozycji pionowej na widłach wózka widłowego.
- 35.12. Butli ze sprężonym gazem nie wolno przechowywać w pomieszczeniach zamkniętych, gdzie nie ma dostępu świeżego powietrza.
- 35.13. Miejsce przechowywania butli z tlenem (za zgodą Koordynatora PZL-Świdnik S.A i Specjalisty ds. bezpieczeństwa pożarowego PZL-Świdnik S.A.) należy oddzielić od butli z paliwem/ gazem lub materiałów palnych (szczególnie olejów i smarów) o przynajmniej 10 m lub zastosować niepalną barierę wysokości nie mniejszej niż 1,5 m i zapewniającej ochronę przed ogniem przynajmniej przez 1,5 godz..

36 TRANSPORT WEWNĄTRZZAKŁADOWY

- 36.1. Wykonawca i jego Personel zobowiązani są do stosowania się do wymagań PZL-Świdnik S.A. w zakresie transportu wewnętrznego, uwzględniając wszelkiego rodzaju środki transportu, opisane wewnętrzną procedurą organizacyjną PR-09.14 W szczególności dotyczy to min. ograniczeń prędkości, zakazów wjazdu, uprawnień do kierowania itp.
- 36.2. Wszyscy kierowcy przed wjazdem na teren PZL-Świdnik S.A., w tym kierowcy z dostawami towarów niebezpiecznych, niezależnie od wymagań określonych w zamówieniu handlowym, muszą podpisać oświadczenie zobowiązujące do przestrzegania określonych wymagań PZL-Świdnik S.A. i przepisów ruchu drogowego oraz powszechnie obowiązujących przepisów odnoszących się do transportu

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 38 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

towarów niebezpiecznych. Podpisane dokumenty są przechowywane przez **Ochronę Przedsiębiorstwa** PZL-Świdnik S.A.

PARKOWANIE POJAZDÓW

36.3. Parkowanie pojazdów musi odbywać się w wyznaczonych strefach wskazanych przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A.

Za wyjątkiem specjalnych przypadków surowo zabrania się parkowania pojazdów (samochodów dostawczych, ciężarówek itd.) w obrębie hal. Wjazd na hale jest dopuszczalny wyłącznie do celów załadunku i/ lub powolnego rozładunku po wcześniejszej decyzji koordynatora PZL-Świdnik S.A w uzgodnieniu z kierownikiem technicznym obiektu.

OCHRONA POWIERZCHNI DRÓG

36.4. Maszyny budowlane pozbawione gumowych lub stałych opon mogą wjechać na teren PZL-Świdnik S.A. tylko na przyczepach holowanych przez ciągniki mające tego typu opony. Dotyczy to maszyn z metalowymi gąsienicami (spychaczy, dźwigów, koparek) lub walców drogowych czy też ubijarek z metalowymi powierzchniami jezdnyymi, które mogą uszkodzić powierzchnię drogi.

Wszystkie materiały lub towary rozproszone przypadkowo na drogach PZL-Świdnik S.A. przez Wykonawcę/Podwykonawcę muszą być jak najszybciej przez niego usunięte. Taki teren powinien być odpowiednio oznakowany i umożliwiać bezpieczne wykonywanie robót, ponadto musi zostać o tym fakcie poinformowany **Ochronę Przedsiębiorstwa** PZL-Świdnik S.A.

Wszelkie szkody powstałe w rezultacie ignorowania tych reguł będą prowadzić do żądania odszkodowania od Wykonawcy.

Przejazd transportów ponadgabarytowych na terenie PZL-Świdnik S.A. odbywa się zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami Ustawy prawo o ruchu drogowym oraz rozporządzeń wykonawczych dotyczących przewozów ponadgabarytowych.

Przejazd tego typu ładunków musi być zgłoszony do **Ochrony Przedsiębiorstwa** PZL-Świdnik S.A. oraz zarządcy dróg, po której transport będzie przebiegał. Zgłoszenie powinno zawierać trasę transportu, rodzaj ładunku, datę i przybliżony czas przejazdu.

MANEWRY W PRZYPADKU OGRANICZONEJ WIDOCZNOŚCI

36.5. Gdy kierowca wykonuje manewr cofania przy ograniczonej widoczności (pora nocne, mgła, deszcz, gabaryty pojazdu lub ładunku), musi go wspomagać druga osoba słownie lub z użyciem sygnalizacji. Należy uprzedzić osoby znajdujące się w pobliżu. Aby uniknąć ryzyka zmiżdżenia, konieczne jest podjęcie wszelkich możliwych środków w celu zagwarantowania bezpieczeństwa osób znajdujących się pomiędzy manewrującym pojazdem a stałymi przeszkodami. Wszystkie czynności muszą być wykonywane bardzo powoli.

Podczas rozładowywania wywrotki lub pojazdu transportowego muszą zostać podjęte te same środki ostrożności. Należy obowiązkowo poprosić drugą osobę o pomoc podczas cofania. Sygnalizowanie kierowcy musi odbywać się z zachowaniem zasad bezpieczeństwa, w odpowiedniej, bezpiecznej odległości od pojazdu, w celu uniknięcia niebezpieczeństwa przygniecenia.

Należy upewnić się, że wszystkie sygnały ostrzegawcze, świetlne i dźwiękowe działają prawidłowo i nie są wyłączone podczas wykonywania takich czynności.

W przypadku nie spełnienia któregoś z wymogów nie wolno rozpocząć manewru.

POJAZDY MECHANICZNE

- 36.6. Pracownicy Wykonawcy mogą parkować swoje pojazdy osobowe wyłącznie na wyznaczonych do tego celu miejscach lub miejscach wskazanych przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A, zobowiązani są również do ich należytego zabezpieczenia. PZL-Świdnik S.A. nie ponosi odpowiedzialności za pojazdy lub rzeczy pozostawione w pojazdach na terenie nieruchomości firmy.
- 36.7. Nie należy zastawiać pojazdami lub sprzętem wyjść, przejść, obszarów załadunku, hydrantów przeciwpożarowych i sprzętu ratunkowego.
- 36.8. Zabrania się korzystania z pojazdów z silnikami spalinowymi, Diesla lub napędzanych gazem wewnątrz obiektów bez wcześniejszej zgody i ustaleń z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A oraz Działem BHP i OŚ oraz zagwarantowania systemu odprowadzającego spaliny poza budynek.
- 36.9. Wykonawcy i jego Personelowi nie wolno korzystać z pojazdów należących do PZL-Świdnik S.A lub innego Wykonawcy bez uprzedniego uzyskania zgody od Koordynatora i posiadania odpowiednich kwalifikacji.
- 36.10. Na terenie PZL-Świdnik S.A. nie wolno wykonywać skomplikowanych napraw lub czynności konserwacyjnych w pojazdach, chyba że umowa na to zezwala.
- 36.11. Kierowcy muszą przestrzegać znaków i przepisów ruchu drogowego i zawsze mieć przy sobie aktualne prawo jazdy, uprawniające do kierowania typem pojazdu, którym się poruszają.
- 36.12. Kierowcy muszą być świadomi, że na terenie PZL-Świdnik S.A. przez cały czas odbywa się ruch pieszy.
- 36.13. Należy przeprowadzać codzienną kontrolę pojazdów, które zostały przywiezione na miejsce robót i służą do transportu sprzętu.
- 36.14. Wszystkie pojazdy transportowe oraz przewożące sprzęt należy odpowiednio załadować i zabezpieczyć. Nie wolno przeciążać pojazdów.
- 36.15. Wszystkie pojazdy wjeżdżające na teren zakładu, muszą mieć aktualny przegląd i być sprawne technicznie. Pojazdy, w których stwierdzi się jakikolwiek wyciek, muszą być natychmiast usunięte z terenu zakładu.
- 36.16. Pojazdy specjalistyczne muszą posiadać aktualny certyfikat dopuszczający do eksploatacji oraz aktualne wymagane badania techniczne.

WÓZKI JEZDNIOWE

- 36.17. Wykonawca musi mieć własne w pełni sprawne, zgodne ze standardami bezpieczeństwa wózki jezdniowe. Niniejsze wymagania dotyczą wszystkich wózków jezdnych Wykonawcy –własnych, wypożyczonych lub w leasingu. Do wózków jezdniowych należą m.in.: wózki widłowe, elektryczne, podnośniki montażowe, sprzęt zmechanizowany, suwnice i sprzęt dźwigowy.
- 36.18. Wykonawca musi przechowywać kopię z corocznej kontroli stanu technicznego każdego wjeżdżającego na teren PZL-Świdnik S.A wózka jezdniowego, przeprowadzonej przez przeszkoloną i uprawnioną osobę. Kopia dokumentu z kontroli musi zawsze znajdować się na wózku.
- 36.19. Wykonawca jest odpowiedzialny za codzienne inspekcje wózków jezdnych, a protokół z inspekcji należy zawsze trzymać na wózku.
- 36.20. Operator musi sprawdzać wózek przed rozpoczęciem zmiany w celu upewnienia się, że wszystkie części, akcesoria i elementy wyposażenia odpowiednie do bezpiecznej pracy urządzenia są w dobrym stanie i nie uległy awarii. Wszelkie usterki należy naprawić przed rozpoczęciem pracy na wózku.
- 36.21. Każdy uszkodzony wózek należy usunąć z miejsca robót. Może być ponownie używany po naprawieniu wszystkich części i przeprowadzeniu kontroli.
- 36.22. Operatorzy wózków jezdnych muszą przejść szkolenie w zakresie ich bezpiecznej obsługi i muszą mieć przy sobie oraz okazać w razie potrzeby jakikolwiek dokument potwierdzający szkolenie (pozwolenie, karta informacyjna, kopię certyfikatu ze szkolenia, itp.).
- 36.23. Na teren budynków mogą wjeżdżać tylko pojazdy niezbędne do wykonywania prac.
- 36.24. Zabrania się używać przedłużeń wideł oraz zacisków.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 40 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--

- 36.25. Wykonawcy nie wolno używać pojazdów silnikowych, sprzętu zmechanizowanego lub śmieciarek w sytuacji, gdy nie widać, co dzieje się za pojazdem chyba, że jest on wyposażony w czujnik cofania, którego sygnał dźwiękowy można odróżnić na miejscu robót, gdzie panuje hałas.
- 36.26. Zabrania się korzystania z pojazdów z silnikiem spalinowym, Diesla lub napędzanych gazem wewnątrz obiektów, bez wcześniejszej zgody i ustaleń z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A oraz Działem BHP i OŚ oraz zagwarantowania systemu odprowadzającego spaliny poza budynek.
- 36.27. Należy ocenić zagrożenia występujące na terenie, gdzie będą poruszać się wózki. Można korzystać wyłącznie z wózków dostosowanych do użytku w określonych, niebezpiecznych warunkach.
- 36.28. Widły zaparkowanych wózków widłowych muszą być opuszczone na ziemię.
- 36.29. **Widły wózków widłowych muszą być osłonięte podczas jazdy wózkiem po drogach zewnętrznych między budynkami zakładu.**
- 36.30. Nie wolno pozostawiać bez opieki wózków z włączonym silnikiem oraz zostawiać kluczyki w stacyjce.
- 36.31. Pojazdy używane do transportu pracowników muszą mieć odpowiednio zabezpieczone siedzenia. Zabronione jest przewożenie większej ilości osób niż liczba siedzeń. Niedozwolone jest również przewożenie osób na części pojazdu przewidzianej do transportu materiałów.
- 36.32. W razie ogłoszenia sytuacji alarmowej wewnątrz obiektu, należy zjechać wózkiem na bok przejścia i wyłączyć silnik.
- 36.33. Zabrania się korzystania z pojazdów lub sprzętu, w których występują wycieki.
- 36.34. Wykonawca ma obowiązek naprawić nieszczelności w pojazdach lub sprzęcie przed opuszczeniem obiektu, aby nie dopuścić do zanieczyszczenia terenu PZL-Świdnik S.A.
- 36.35. Zabrania się holowania lub ciągnięcia ładunków przy pomocy wideł wózka.
- 36.36. Operatorzy wózków jezdniowych muszą podczas pracy mieć zapięte pasy bezpieczeństwa.

37 INSTALACJE WENTYLACYJNE, ELEKTRYCZNE I KANALIZACYJNE

- 37.1. Bez zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A nie wolno dokonywać żadnych przeróbek układów i instalacji wentylacyjnych, elektrycznych i kanalizacyjnych.
- 37.2. Zabrania się wyłączania pracujących układów wentylacyjnych jeśli nie zostało to uzgodnione z Koordynatorem PZL-Świdnik S.A.
- 37.3. Nie wolno malować, instalować, przemieszczać lub w inny sposób modyfikować rur wentylacyjnych i kanalizacyjnych, oraz dokonywać jakichkolwiek przeróbek instalacji elektrycznej bez zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A oraz Działu BHP i OŚ.

38 INDYWIDUALNE OCHRONY OSOBISTE (IOO)

- 38.1. Wykonawca zobowiązany jest:
- zapewnić swojemu Personelowi i personelowi swoich Podwykonawców IOO,
 - przeszkolić w zakresie prawidłowego ich stosowania,
 - wymagać od nich stosowania sprzętu i środków ochrony indywidualnej w trakcie realizacji prac oraz w trakcie przebywania w strefach gdzie jest to wymagane.
- 38.2. Nie wolno modyfikować IOO lub używać ich niezgodnie z ich przeznaczeniem.

OKULARY OCHRONNE

- 38.3. Wymaga się, aby pracownicy Wykonawcy nosili okulary ochronne przeciwodpryskowe we wszystkich obszarach produkcyjnych PZL-Świdnik S.A.
- 38.4. Okulary ochronne przeciwodpryskowe należy zakładać pod okulary przeciwochemiczne jeżeli te nie są wyposażone w szkła przeciwodpryskowe.
- 38.5. Okulary ochronne przeciwodpryskowe należy nosić przez cały czas na obszarze produkcyjnym oraz podczas robót na zewnątrz stwarzających ryzyko zaprószenia lub zranienia oka. Obowiązek ten nie

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 41 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

dotyczy osób przebywających w biurach oraz na terenie stołówek/ szatni/ toalet, o ile nie wykonują tam prac budowlanych, remontowych itp.

OCHRONY SŁUCHU

38.6. Stosowanie ochron słuchu jest wymagana podczas przebywania w miejscach oznaczonych jako obszar o wysokim poziomie emisji hałasu (znak bezpieczeństwa nakazujący stosowanie ochron słuchu) lub przy wykonywaniu czynności, podczas których dochodzi do emisji hałasu.

OCHRONY DRÓG ODDECHOWYCH

38.7. Wykonawca musi zapewnić swoim pracownikom ochronę dróg oddechowych, chroniącą przed pyłem, mgłą, oparami, gazami lub parą, gdy środki techniczne i nadzór administracyjny okażą się nie wystarczające.

38.8. Obowiązek stosowania ochron dróg osobowych dotyczy wykonywania prac własnych w trakcie których występuje narażenie jak również w strefach produkcyjnych PZL-Świdnik S.A jeśli jest takie wymaganie.

RĘKAWICE ROBOCZE I OCHRONNE

38.9. Wykonawca musi zapewnić, że jego pracownicy stosują rękawice zapewniające ochronę przed środkami chemicznymi, gorącem, zimnem, przecięciami itp. przy wszystkich pracach gdzie występują zagrożenia dla dłoni.

38.10. Nie należy nosić rękawic stojąc w pobliżu ruchomych i wirujących części maszyn takich jak np. taśmy, koła.

OBUWIE ROBOCZE OCHRONNE

38.11. Podczas wykonywania czynności budowlanych lub konserwacyjnych, poruszania się po strefach produkcyjnych należy nosić obuwie robocze z podnoskiem chroniącym przednią część stopy.

38.12. W strefach produkcyjnych należy dodatkowo stosować obuwie z wkładką przeciwprzebiciową, antyelektrostatyczne i antypoślizgowe.

HEŁMY OCHRONNE

38.13. Na wszystkich placach budowy należy nosić hełmy ochronne; hełmy należy zakładać zgodnie z ich konstrukcją/ przeznaczeniem.

38.14. Obsługa (jeśli umowa to przewiduje lub za zgodą Koordynatora PZL-Świdnik S.A) urządzeń do transportu podwieszonoego w obszarach produkcyjnych i magazynowych wymaga stosowania hełmu ochronnego od operatora i personelu towarzyszącego w tych pracach.

39 NARZĘDZIA

39.1. Wykonawca i jego Personel zobowiązany jest stosować narzędzia zgodnie z ich przeznaczeniem określonym przez producenta, jak również zgodnie z odpowiednimi instrukcjami obsługi narzędzi/ urządzeń oraz dokumentacją techniczno-ruchową (DTR).

39.2. Wykonawca i jego Personel zobowiązani są do użytkowania sprawnych narzędzi, zgodnie z ich przeznaczeniem oraz dbać o ich stan techniczny.

39.3. Wadliwe lub uszkodzone narzędzia należy oznaczyć informacją „Nie używać” i natychmiast wycofać z użytku.

39.4. Nie należy używać narzędzi w sposób przekraczający ich możliwości konstrukcyjne, np. przedłużając uchwyt kawałkiem rury lub innym elementem. Każde narzędzie powinno być dostosowane do rodzaju wykonywanej pracy.

39.5. Narzędzi oraz innych materiałów nie wolno zostawiać na drabinach, rusztowaniach, dachach oraz w innych miejscach, z których mogą zsunąć się i spaść.

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 42 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

- 39.6. W miejscach, gdzie używane są łatwopalne rozpuszczalniki lub wszędzie tam, gdzie iskra może spowodować wybuch, należy korzystać z narzędzi nieiskrzących.
- 39.7. Drewniane uchwyty narzędzi nie mogą mieć pęknięć i drzazg oraz muszą ciasno przylegać do narzędzia.
- 39.8. Obowiązkiem Wykonawcy jest utrzymanie wszystkich przenośnych narzędzi ręcznych z napędem mechanicznym, przewodów elektrycznych oraz węży pneumatycznych w dobrym stanie technicznym i w pełni sprawnych.
- 39.9. Jeśli konstrukcja narzędzi z napędem mechanicznym wymaga użycia osłony, podczas pracy z takim narzędziem osłona powinna znajdować się na swoim miejscu, być sprawna i w dobrym stanie.
- 39.10. Przewody i węże należy chronić przed uszkodzeniem i nie dopuścić, aby sposób ich ułożenia w miejscu pracy doprowadził do przewrócenia się pracownika lub uszkodzenia samego przewodu/węża.
- 39.11. Przenośne narzędzia ręczne z napędem elektrycznym powinny być podwójnie zaizolowane lub uziemione przy użyciu kabla trójżyłowego i wtyczki trzystykowej.
- 39.12. Podwójnie zaizolowane narzędzia należy czytelnie oznaczyć.
- 39.13. Narzędzia ręczne o napędzie pneumatycznym należy zabezpieczyć przed przypadkowym odłączeniem.
- 39.14. Wszystkie wbijaki lub inny tego typu sprzęt z napędem pneumatycznym, wyposażony w automatyczny podajnik gwoździ/ zszywek itp., gdzie ciśnienie operacyjne urządzenia wynosi ponad 100 psi, musi mieć zabezpieczenie wylotu zapobiegające wyrzucaniu elementów łączących, gdy narzędzie nie dotyka powierzchni roboczej.
- 39.15. Użycie osadzaków wymaga pisemnej zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A. Operatorzy osadzaków muszą posiadać dokument zezwalający na wykonywanie tego typu pracy. W czasie wykonywania prac z użyciem osadzaków należy umieszczać znaki ostrzegawcze. Nigdy nie należy pozostawiać osadzaków bez nadzoru. Nie używane osadzaki należy zabezpieczać zamykaną na klucz blokadą. Osadzaków nie wolno używać w miejscach, gdzie istnieje ryzyko pożaru lub wybuchu.
- 39.16. Bez zgody właściwego kierownika wydziału nie wolno korzystać z narzędzi i sprzętów będących własnością PZL-Świdnik S.A.

40 ROWY I WYKOPY

- 40.1. Przed rozpoczęciem prac, wszystkie znajdujące się pod ziemią rury, przewody elektryczne i sprzęt muszą zostać zlokalizowane i oznaczone przez Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 40.2. Do wykonywania wykopów i kopania rowów, Wykonawca musi wyznaczyć kompetentną osobę.
- 40.3. Wykonawcy nie mogą rozpocząć prac bez zgody Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 40.4. Ściany i powierzchnie wykopów i rowów głębszych niż 1,2 m należy podporać, niwelować lub osłaniać w odpowiedni sposób dla występującego podłoża, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami i normami.
- 40.5. Przed rozpoczęciem lub kontynuowaniem kopania rowów głębszych niż 1,2 m, potrzebna jest zgoda Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 40.6. Na wejście do przestrzeni zamkniętej wymagane jest pozwolenie Koordynatora PZL-Świdnik S.A.
- 40.7. W wykopach głębszych niż 1,2 m należy umieścić drabinę, przedział drabinowy, rampę lub inny sprzęt ułatwiający wejście i zejście, w odległościach nie wymagających od pracowników pokonywania dystansu powyżej 7,6 m.
- 40.8. Kompetentna osoba wyznaczona przez Wykonawcę spośród jego Personelu ma obowiązek przeprowadzania codziennych kontroli w celu sprawdzenia, czy nie istnieje zagrożenie zapadnięciem się/ zawałem, czy system bezpieczeństwa działa poprawnie i czy nie występują żadne inne czynniki ryzyka.
- 40.9. Pracownikom nie wolno zwozić ładunków do wykopów przy pomocy koparek lub podnośników.

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 43 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	--

- 40.10. Pracowników należy zabezpieczyć przed wykopywanym materiałem oraz innymi sprzętami i materiałami, które mogą stworzyć zagrożenie spadając lub staczając się do wnętrza wykopu.
- 40.11. Wokół lub nad rowami i wykopami należy umieścić fizyczne zabezpieczenia, widoczne także w nocy.

41 ZASADY POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU NIEPRZESTRZEGANIA WYMAGAŃ PZL-ŚWIDNIK S.A

- 41.1. Koordynator PZL-Świdnik S.A lub inna osoba uprawniona do kontroli Wykonawcy ze strony PZL-Świdnik S.A., ma prawo do kontroli Wykonawcy w każdym czasie w zakresie wykonywania prac w sposób niezagrażający zdrowiu lub życiu ludzkiemu, **środowisku**, a także nienaruszający przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, **ochrony środowiska**, bezpieczeństwa pożarowego lub procesowego, zawarte w przepisach ogólnie obowiązujących, a także przestrzegania postanowień umowy/zlecenia/zamówienia z tego zakresu (w tym niniejszego dokumentu).
- 41.2. W przypadku stwierdzenia naruszeń w zakresie, o którym mowa w art. 41.1., koordynator lub osoba kontrolująca obowiązana jest sporządzić protokół z kontroli lub inny dokument potwierdzający fakt naruszenia wymagań. Kopia protokołu lub inny dokument powinny być niezwłocznie dostarczona Wykonawcy i obowiązują Wykonawcę od chwili otrzymania.
- 41.3. Jeśli w protokole/dokumencie wskazane zostaną podstawy faktyczne i prawne do zastosowania którejkolwiek z sankcji określonych w pkt. 5.17, protokół kontroli/dokument zostanie przekazany do Szefa Działu BHP i OŚ, który nakłada na Wykonawcę daną sankcję, według własnego wyboru w zależności od rodzaju i stopnia naruszenia, lub kieruje wnioskiem o zastosowanie sankcji (wraz z propozycją sankcji i uzasadnieniem) do służb PZL-Świdnik S.A nadzorujących pracę Wykonawcy.
- 41.4. W przypadku sytuacji nagłych i niecierpiących zwłoki, prawo do niezwłocznego zastosowania sankcji i jej wyboru według własnego uznania w zależności od rodzaju i stopnia naruszenia, ma każda osoba dokonująca kontroli.
- 41.5. Rodzaj nałożonej sankcji przedkładać jest Wykonawcy na piśmie z podaniem podstaw faktycznych i prawnych jej zastosowania, z załączeniem protokołu z kontroli.
- 41.6. Dodatkowo, w przypadku konieczności zastosowania sankcji, o której mowa w art. 5.17 (d), niezależnie od protokołu z kontroli, osoba kontrolująca powinna sporządzić protokół ukarania, stanowiący podstawę do naliczania kary pieniężnej w wysokości ustalonej na podstawie „Taryfikatora dodatkowych kar pieniężnych”. Sporządzony protokół ukarania podpisuje przedstawiciel dozoru firmy kontrolowanej. Wykonawca zobowiązany jest do zapłaty kary pieniężnej w ciągu 14 dni od daty wystawienia noty księgowej (obciążeniowej) wystawionej przez upoważnione służby PZL-Świdnik S.A. na podstawie zatwierdzonego protokołu ukarania Wykonawcy tą karą pieniężną.
- 41.7. W przypadku nie wniesienia zapłaty kwoty dodatkowej kary pieniężnej wyszczególnionej w wymienionej notce księgowej (obciążeniowej), kwota dodatkowej kary pieniężnej zostanie potrącona z płatności wynikającej z pierwszej faktury VAT, którą Wykonawca wystawi PZL-Świdnik S.A. z tytułu realizacji Umowy po dacie wystawienia noty księgowej (obciążeniowej) uwzględniającej dodatkową karę pieniężną. Taryfikator dodatkowych kar pieniężnych

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 44 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

Tabela 1. Taryfikator dodatkowych kar pieniężnych

Lp	Uchybienia, nieprawidłowości, niezgodności	Kwota dodatkowej kary pieniężnej [PLN]
1	Brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego przy wykonywaniu prac; nie zapoznanie pracowników z ryzykiem zawodowym, które wiąże się z wykonywaną przez nich pracą oraz zasadami ochrony przed zagrożeniami – potwierdzonego oświadczeniem pracownika. Brak instrukcji i procedur opisujących bezpieczne metody pracy.	300
2	Próba wejścia na teren PZL-Świdnik S.A w stanie nietrzeźwym lub wskazującym na spożycie alkoholu oraz pod wpływem środków narkotycznych (odurzających) lub przebywanie na terenie PZL-Świdnik S.A w stanie nietrzeźwym lub wskazującym na spożycie alkoholu oraz pod wpływem środków narkotycznych (odurzających).	2 500 (za każdego pracownika) W przypadku powtórzenia się zdarzenia firma zostanie usunięta z PZL-Świdnik S.A w trybie natychmiastowym
3	Używanie telefonu komórkowego w wykonaniu zwykłym w miejscach oznakowanych zakazem ich używania.	1000
4	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac szczególnie niebezpiecznych w sposób niezgodny z wymaganiami PZL-Świdnik S.A. • Samowolne wejście do zbiorników, kanałów i przestrzeni zamkniętych. Przebywanie osób nieuprawnionych w miejscach niedozwolonych i oznakowanych zakazem wstępu. 	1 000 – 2 000
5	Nie przerwanie w trybie natychmiastowym prac zagrażających zdrowiu i życiu, nie zabezpieczenie rejonu w przypadku nieprzewidzianego pogorszenia warunków bezpieczeństwa pracy, a w szczególności wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia lub życia pracowników.	1 500
6	Wykonywanie prac spawalniczych lub obsługa urządzeń typu dźwignice, wózki jezdne przez personel nie posiadający stosownych uprawnień w zakresie eksploatacji tego typu urządzeń, wykonywania prac itp.	2 000 [za każdego pracownika]
7	Pozostawienie na terenie PZL-Świdnik S.A butli z gazami technicznymi w stanie nie zapewniającym ich bezpieczne przechowywanie, bez zabezpieczeń ochronnych, w miejscu niezgodnym z PZL-Świdnik S.A itp.	2 500
8	Brak zastosowania blokad LOTO [Lockout-Tagout] na serwisowanych, naprawianych urządzeniach, instalacjach, maszynach itp.	500 [za każdy punkt podlegający blokadzie]
9	Nieużywanie środków ochrony indywidualnej: hełmów ochronnych, okularów przeciwdopryskowych, środków ochrony słuchu i innych wymaganych środków ochrony indywidualnej. Używanie środków ochrony indywidualnej nie oznakowanych znakiem „CE”.	200 (za każdego pracownika)

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 45 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

10	Nieużywanie środków ochrony indywidualnej chroniących przed upadkiem z wysokości . Używanie środków ochrony indywidualnej nie oznakowanych znakiem „CE”.	600 (za każdego pracownika)
11	Niestosowanie ubrań ochronnych, obuwia ochronnego. Noszenie ubrań roboczych nie oznakowanych w sposób widoczny nazwą firmy. Brak kamizelki odbłaskowej (w przypadku wymogu noszenia)	250 (za każdego pracownika)
12	Niestosowanie się kierujących pojazdami do oznakowania dróg na terenie PZL-Świdnik S.A, parkowanie w miejscach niedozwolonych.	200
13	Nieprzestrzeganie na terenie PZL-Świdnik S.A maksymalnej prędkości wynoszącej 30 km/h.	500
14	<p>Realizacja prac pożarowo niebezpiecznych bez wymaganego zezwolenia lub w sposób nie gwarantujący zapewnienia odpowiednich zabezpieczeń.</p> <p>Brak zapewnienia monitorowania obszaru prac pożarowo niebezpiecznych np. spawalniczych przez co najmniej 2 h po ich zakończeniu.</p>	4000 W przypadku spowodowania pożaru natychmiastowe usunięcie z terenu PZL-Świdnik S.A
15	Niezapewnienie na terenie prowadzonych prac należytego ładu i porządku, a w szczególności nie przestrzeganie przepisów bhp, ppoż. przy magazynowaniu i składowaniu materiałów i urządzeń.	500
16	Niewygradzenie stref niebezpiecznych lub stref dla których wygradzenie jest obowiązkowe z mocy obowiązujących przepisów.	1 000
17	Niezabezpieczenie i nie oznakowanie w sposób widoczny i czytelny miejsc prowadzonych robót.	1 000
18	Używanie uszkodzonych maszyn, urządzeń i narzędzi.	100 - 300 (za każde urządzenie, narzędzie, maszynę)
19	Prowadzenie pojazdów bez wymaganych dokumentów/zezwoleń.	500
20	Używanie na terenie PZL-Świdnik S.A nie oznakowanych maszyn, urządzeń, podręcznego sprzętu gaśniczego bez możliwości ich identyfikacji oraz identyfikacji właściciela a także terminu następnego przeglądu technicznego.	300
21	Używanie narzędzi, urządzeń lub maszyn niezgodnie z ich przeznaczeniem.	300 (za każdą maszynę, urządzenie, narzędzie)
22	Montaż i eksploatacja rusztowań niezgodnie z dokumentacją producenta lub projektem indywidualnym.	500 – 1 200

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 46 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

23	Montaż lub demontaż rusztowań przez pracowników nie posiadających wymaganych do tych prac uprawnień.	500 (za każdego pracownika)
24	Używanie rusztowania bez odbioru technicznego. Odbiór techniczny rusztowania przez osobę nieuprawnioną.	1 000
25	Brak wymaganych zaświadczeń kwalifikacyjnych typu E, D przez osoby wykonujące prace przy urządzeniach elektroenergetycznych.	500 (za każdego pracownika)
26	Brak wpisu odbioru rusztowania do dziennika budowy lub sporządzenia protokołu odbioru technicznego rusztowania.	250 (za każde rusztowanie)
27	Brak tablicy informacyjnej na rusztowaniu określającej wykonawcę montażu z imienia i nazwiska, numerem telefonu oraz określającej dopuszczalne obciążenie pomostów i konstrukcji rusztowania.	300 (za każde rusztowanie)
28	Prowadzenie prac bez planu bezpiecznego wykonania prac lub planu BIOZ – w razie konieczności jego sporządzenia oraz prowadzenie prac niezgodnie z tymi planami.	500
29	Nie zapewnienie wymaganego nadzoru przez bezpośredniego przełożonego przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych, niewłaściwa organizacja prac szczególnie niebezpiecznych bez zapewnienia odpowiednich środków technicznych i środków ochrony indywidualnej adekwatnych do zagrożeń.	500 -1000
30	Brak zgłoszenia wypadku przy pracy, awarii, pożaru zdarzenia potencjalnie wypadkowego .	500
31	Brak zapewnienia pracownikom apteczek pierwszej pomocy.	1 000
32	Utrudnianie postępowania w zakresie ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy, awarii, pożarów (np. udzielenie informacji niezgodnych z prawdą, celowe wprowadzenie w błąd, brak dostarczenia wymaganych dokumentów, brak okazania uprawnień, itp.)	4 000
33	Dopuszczenie do pracy pracownika nie posiadającego aktualnego zaświadczenia ze szkoleń bhp w odniesieniu do realizowanych prac objętych UMOWĄ/ ZAMÓWIENIEM.	500 (za każdego pracownika)
34	Dopuszczenie do pracy pracownika nie posiadającego aktualnego zaświadczenie lekarskiego z badań profilaktycznych o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonania prac w ramach UMOWY/ ZAMÓWIENIA.	500 (za każdego pracownika)
35	Blokowanie przejść, ciągów komunikacyjnych stanowiących drogi ewakuacyjne, wyjść ewakuacyjnych, dostępu do sprzętu ppoż.	350
36	Używanie otwartego ognia i palenie tytoniu w miejscach niedozwolonych.	200 - 500

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 47 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

37	Brak podręcznego sprzętu gaśniczego, sprawnego i z ważnym terminem legalizacji w obszarach wymagających jego stosowania. Pozostawienie bez zabezpieczenia materiałów łatwopalnych.	200 - 500
38	Używanie urządzeń elektrycznych i elektronarzędzi bez ważnych wymaganych badań.	300
39	Prowadzenie przewodów instalacji elektrycznych, węży gazowych w sposób powodujący lub mogący spowodować ich uszkodzenie.	250
40	Utrudnianie nadzorowi i służbom PZL-Świdnik S.A. prowadzenia kontroli przestrzegania ogólnie obowiązujących przepisów bhp, oś i ppoż.	300
41	Brak realizacji poleceń wydanych przez osoby nadzoru w zakresie bezpieczeństwa pracy, ppoż. w odniesieniu do realizowanych umów.	350
42	Korzystanie z podwykonawstwa robót bez zgody PZL-Świdnik S.A.	4000
43	Stworzenie zagrożenia dla środowiska (np. zanieczyszczenie ziemi, niewłaściwe gromadzenie odpadów, odpadów niebezpiecznych lub niewłaściwe magazynowanie materiałów chemicznych)	500-1000
44	Użytkowanie pojazdów niesprawnych technicznie	250-1000
45	Dopuszczenie do pracy pracownika nie posiadającego aktualnego przeszkolenia ZZR	500 (za każdego pracownika)

41 Załączniki:

- Załącznik nr 1. *Rejestr zdarzeń wypadkowych i potencjalnie wypadkowych Wykonawcy*
- Załącznik nr 2. *Karta informacyjna o ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej na terenie PZL – Świdnik S.A. zgodnie z procedurą [10].*
- Załącznik nr 3. *Protokół ukarania*
- Załącznik nr 4. *Polityka środowiskowa i BHP PZL-Świdnik S.A.*

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 48 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

Załącznik nr 1

.....
 Pieczęć firmowa Wykonawcy

REJESTR WYPADKÓW I ZDARZEŃ POTENCJALNIE WYPADKOWYCH (BEZURAZOWYCH) WYKONAWCY NA TERENIE PZL-ŚWIDNIK S.A.

WYKONAWCA:

Lp	Imię i nazwisko osoby zgłaszającej	Kwalifikacja zdarzenia: W- Wypadek ZPW- Zdarzenie potencj.wypad.	Data	Godzina	Miejsce zdarzenia	Opis zdarzenia	Rodzaj urazu/straty materialne	Wartość strat w tys.PLN	Przyczyny	Podjęte działania zapobiegawcze
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1										
2										
3										
4										

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 49 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

Załącznik nr 2

KARTA INFORMACYJNA O RYZYKU WYSTĄPIENIA POWAŻNEJ AWARII PRZEMYSŁOWEJ

1. Informacje ogólne.

Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A. prowadzi działalność związaną z występowaniem na jej terenie dużych ilości niebezpiecznych substancji chemicznych.

Ze względu na realizowane procesy technologiczne instalacjami, w których znajdują się niebezpieczne substancje chemiczne są:

- instalacje do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów elektrochemicznych, cieplnych lub chemicznych połączone z instalacjami do neutralizacji i oczyszczania ścieków powstających w trakcie tej obróbki,
- lakiernie,
- magazyn materiałów chemicznych i technicznych.

Ilości substancji chemicznych znajdujących się w instalacjach (łącznie) powoduje że:

Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A. jest zaliczona do Zakładu **Zwiększonego Ryzyka** wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Prawdopodobieństwo zagrożenia awarią przemysłową na terenie Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A. związane jest głównie ze stosowaniem dużych ilości niebezpiecznych substancji chemicznych (bardzo toksycznych i toksycznych) w procesach chemicznych i elektrochemicznych i możliwością ich niekontrolowanego uwolnienia.

Do uwolnienia może dojść w związku z:

- uszkodzeniem wanien – usterka techniczna,
- przepełnieniem wanien – błąd ludzki,
- uszkodzenie opakowania w magazynie,
- awaria w transporcie wewnątrzzakładowym.

Uwolnienie do otoczenia może prowadzić, w niesprzyjających warunkach, do zagrożenia zdrowia i życia ludzi (oddziaływanie toksyczne, pożar, wybuch) oraz środowiska (skażenie powietrza, gleby, wód gruntowych i wód powierzchniowych).

2. Prawdopodobieństwo zagrożenia oraz możliwe scenariusze awarii.

Prowadzone w zakładzie analizy bezpieczeństwa w ramach oceny ryzyka zawodowego oraz bezpieczeństwa pożarowego i wybuchowego, dostępu do obiektów oraz bezpieczeństwa środowiska wykazały, że za główne przyczyny zdarzeń mogących przyczynić się do powstania poważnej awarii przemysłowej należy uznać:

- niezadziałanie systemów bezpieczeństwa;
- błąd ludzki – nieprzebranie procedur i instrukcji technologicznych, technicznych, stanowiskowych i innych oraz zarządzeń, rutyna, zaniedbania pracowników;
- zdarzenia wewnętrzne – zawodność systemów technicznych.

Poniżej przedstawiono zidentyfikowane (mogące zaistnieć na skutek niekorzystnego zbiegu okoliczności) scenariusze awarii:

Scenariusz nr 1

Na skutek błędu ludzkiego (przepełnienie podczas napełniania wanny) lub uszkodzenia mechanicznego (wada materiałowa wanny) dochodzi do wycieku substancji niebezpiecznej. Powstaje rozlewisko toksycznej substancji chemicznej, której opary stwarzają zagrożenie miejscowe dla zdrowia ludzi znajdujących się w bezpośrednim otoczeniu miejsca uwolnienia. W przypadku uwolnienia na dużą skalę następuje emisja do powietrza, powstanie ścieków/odpadów zawierających substancje niebezpieczne (zlokalizowane w obrębie budynku). Ze względu na charakter emisji nie przewiduje się zagrożenia dla środowiska (filtry w instalacji wyciągowej, rozcieńczenie powietrzem atmosferycznym).

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 50 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

Zasięg skutków awarii sprowadza się do najbliższego otoczenia zdarzenia w zakresie przestrzeni budynku, w którym znajduje się instalacja – Awaria nie stanowi zagrożenia dla zewnętrznych terenów wokół Zakładu, dla terenów zamieszkałych, przemysłowych jak również dla przestrzeni objętej ochroną przyrody.

Prawdopodobieństwo: **PRAWIE NIEMOŻLIWE**
 Skutki: **DUŻE**
 Ryzyko: **AKCEPTOWALNE**

Scenariusz nr 2

Na skutek upadku z regału podczas załadunku lub rozładunku w wyniku błędu ludzkiego na podłogę magazynu substancji chemicznych uwalnia się zawartość opakowania z niebezpieczną substancją chemiczną. Przy braku reakcji dochodzi do lokalnego rozsypania (rozprzestrzenienia) się lub rozlania niebezpiecznych substancji chemicznych.

Zasięg skutków awarii sprowadza się do najbliższego otoczenia zdarzenia w zakresie przestrzeni budynku, w którym znajduje się instalacja – Awaria nie stanowi zagrożenia dla zewnętrznych terenów wokół Zakładu, dla terenów zamieszkałych, przemysłowych jak również dla przestrzeni objętej ochroną przyrody.

Prawdopodobieństwo: **PRAWIE NIEMOŻLIWE**
 Skutki: **MAŁE**
 Ryzyko: **AKCEPTOWALNE**

Scenariusz nr 3

Na skutek samoistnego rozszczelnienia lub uszkodzenia mechanicznego pojemnika na podłogę magazynu substancji chemicznych uwalnia się stopniowo zawartość opakowania z niebezpieczną substancją chemiczną. Przy braku reakcji dochodzi do lokalnego rozsypania (rozprzestrzenienia) się lub rozlania niebezpiecznych substancji chemicznych (zdarzenie wystąpiło w przeszłości).

Zasięg skutków awarii sprowadza się do najbliższego otoczenia zdarzenia w zakresie przestrzeni budynku, w którym znajduje się instalacja – Awaria nie stanowi zagrożenia dla zewnętrznych terenów wokół Zakładu, dla terenów zamieszkałych, przemysłowych jak również dla przestrzeni objętej ochroną przyrody.

Prawdopodobieństwo: **PRAWIE NIEMOŻLIWE**
 Skutki: **MAŁE**
 Ryzyko: **AKCEPTOWALNE**

Scenariusz nr 4

Na skutek samoistnego rozszczelnienia lub uszkodzenia mechanicznego pojemnika w czasie transportu na drogę na terenie zakładu uwalnia się stopniowo zawartość opakowania z niebezpieczną substancją chemiczną. Przy braku reakcji dochodzi do lokalnego rozsypania (rozprzestrzenienia) się lub rozlania niebezpiecznych substancji chemicznych.

Zasięg skutków awarii sprowadza się do najbliższego otoczenia zdarzenia – Awaria nie stanowi zagrożenia dla zewnętrznych terenów wokół Zakładu, dla terenów zamieszkałych, przemysłowych jak również dla przestrzeni objętej ochroną przyrody.

Prawdopodobieństwo: **PRAWIE NIEMOŻLIWE**
 Skutki: **POMIJAŁNE**
 Ryzyko: **AKCEPTOWALNE**

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 51 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

3. Lokalizacja instalacji w poszczególnych obiektach oraz istniejące zagrożenia.

Lp	Rodzaj instalacji	Zagrożenia pochodzące od substancji chemicznych i ich mieszanin	Obiekt
1	Instalacja do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów cieplnych	Chlorek baru (substancja toksyczna, rodzaj zagrożenia H301), amoniak ciekły (substancja żrąca i toksyczna, rodzaj zagrożenia H314, H331)	B-1
2	Instalacja do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów cieplnych	Azotan sodowy i azotan potasowy w wannie saletrzanej o właściwościach utleniających (substancja utleniająca, rodzaj zagrożenia H272) Uwaga! Temperatura pracy ok. 450 ° C	B-2
3	Instalacja do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów elektro-chemicznych lub chemicznych połączona z instalacjami do neutralizacji i oczyszczania ścieków powstających w trakcie tej obróbki.	Kąpiele galwaniczne o różnych właściwościach, w tym żrących i toksycznych (np.: rodzaj zagrożenia H314, H310, H301) /	B-3
4	Instalacja do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów elektro-chemicznych lub chemicznych połączona z instalacją do neutralizacji i oczyszczania ścieków powstających w trakcie tej obróbki.	Kąpiele galwaniczne o różnych właściwościach, w tym żrących i toksycznych (np.: rodzaj zagrożenia H314, H310, H301) /	B-102/1
5	Instalacja do obróbki powierzchniowej z zastosowaniem procesów elektro-chemicznych, lub chemicznych połączona z instalacjami do neutralizacji i oczyszczania ścieków powstających w trakcie tej obróbki.	Kąpiele galwaniczne o różnych właściwościach, w tym żrących i toksycznych (np.: rodzaj zagrożenia H314, H318, H302, H332) Uwaga! Istnieje ryzyko emisji bardzo toksycznego cyjanowodoru (*)	B-102/3
6	Lakiernie detaliczne i śmigłowców.	Głównie farby, grunty i materiały pokrewne zaklasyfikowane jako łatwopalne, aceton, benzyna ekstrakcyjna (substancje łatwopalne rodzaj zagrożenia H224, H225) /	B-48 B-102/2 B-125
7	Magazyn materiałów chemicznych i technicznych	Różnorodne materiały do produkcji: farby, kleje, kwasy, itd. o właściwościach, łatwopalnych, utleniających, toksycznych, niebezpiecznych dla środowiska (substancje łatwopalne rodzaj zagrożenia H224, H225; substancje utleniające rodzaj zagrożenia H272; substancje żrące i drażniące zagrożenia H314, H318, H315; substancje toksyczne, zagrożenia H300, H310, H330; niebezpieczne dla środowiska zagrożenia H400, H410)	B-22/23, B-22/4

(*) Galwanizernia wyposażona jest w system detekcji cyjanowodoru. Należy stosować się do postanowień instrukcji reagowania w przypadku aktywacji systemu. Instrukcja reagowania dostępna jest do zapoznania w obiekcie B-102/3.

Rożmieszczenie obiektów i instalacji związanych z ryzykiem poważnej awarii na terenie Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Świdnik” S.A

- Wejście Główne **Main Entrance**
- Teren PZL-Świdnik **PZL-Świdnik Premises**
- Obszar SEVESO (ryzyko wystąpienia poważnej awarii) **Seveso area (major accident risk)**
- Miejsce zbiórki do ewakuacji **Evacuation Meeting Point**
- Punkt Medyczny **Medical Point** tel. 81 722 55 81, tel. 81 722 57 05
- Regionalny Park Przemysłowy Świdnik **Regional Industrial Park Świdnik**

B-1	Zakład Mechaniczny Machining Shop
B-2	Zakład Struktur Lotniczych Dostawy Aerostructures Delivery Shop Zakład Struktur Lotniczych Praca w Przyrządach Aerostructures JIG Shop Zakład Blacharski Sheet Metal Shop
B-3, B-102, B-125	Zakład Kompozytów Composites Shop
B-102/1, B-102/3, B-3	Zakład Powłok i Lakierni Coating & Painting Shop
B-104	Wydział Napraw i Remontów Repair & Overhaul Linia Montażu Końcowego Final Assembly Line
B-8	Zakład Prób w Locie Flight Line
B-104, B-104A	Wojskowe i Cywilne Statki Powietrzne Polska Civil & Military A/C Poland
B-2B, B-2B/1, B-15/29, B-22/23	Magazyny Centralne Central Warehouses
B-37/B-38	Biurowiec Main Office Building
B-48	Lakiernia Painting Unit

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 53 / 57 Page
--------------------------------------	---	--------------------------	-------------------------

4. Postępowanie w przypadku awarii.

W razie nagłego zdarzenia / awarii:

1. Po usłyszeniu alarmu lub w razie sytuacji awaryjnej bezzwłocznie ewakuuj się z miejsca zagrożenia - udaj się do najbliższego punktu zbiórki. Punkty zbiórki znajdziesz w Instrukcjach Bezpieczeństwa Pożarowego dla danego budynku. Poinformuj Koordynatora i Kierownika obszaru, na którym się znajdujesz o wystąpieniu awarii. Podporządkuj się do poleceń wydawanych przez Koordynatora lub Kierownika obszaru.
2. Zauważone nieprawidłowości (zagrożenia) zgłoś do Koordynatora lub Kierownika obszaru, w którym się znajdujesz.
3. W razie wypadku zadzwoń do dowódcy zmiany Ochrony przedsiębiorstwa: **+48 81 722 54-80** lub natychmiast zgłoś zdarzenie do Koordynatora.

TELEFONY WEWNĘTRZNYCH SŁUŻB NA WYPADEK AWARII LUB ZAGROŻENIA AWARIĄ

Dowódca Zmiany Ochrony Przedsiębiorstwa	754-80 751-88
Zakładowa Jednostka Ratowniczo Gaśnicza PZL-Świdnik SA.	755-58
Bezpieczeństwo Przemysłowe	751-71
Bezpieczeństwo i Higiena Pracy oraz Ochrona Środowiska	750-53 759-96 768-56
Operator sieci elektrycznych	752-52
Operator maszyn i urządzeń przemysłowych	752-00
Operator instalacji wewnętrznych	751-00
Hydrofornia Centralna	752-94
Oczyszczalnia chemiczna	752-96
Oczyszczalnia biologiczna	752-95

<p>Dodatek nr2 Supplement no2</p>	<p>STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT</p>	<p>PS-35 A 02 Rev. G</p>	<p>Strona: 54 / 57 Page</p>
--	--	---------------------------------	---------------------------------

5. **Oświadczenie o przyjęciu do wiadomości.**

.....

(Imię i nazwisko)

.....

(firma, instytucja)

OŚWIADCZENIE

Niniejszym oświadczam, że zapoznałem (-am) się z informacjami zawartymi w **Karcie Informacyjnej** dotyczącej ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL – Świdnik” S.A. w Świdniku przy Alei Lotników Polskich 1, których zobowiązuję się przestrzegać.

Świdnik, dnia

.....

(podpis)

Załącznik nr 3

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 55 / 57 Page
--------------------------------------	---	--------------------------	-------------------------

PROTOKÓŁ UKARANIA WYKONAWCY DODATKOWĄ KARĄ PIENIĘŻNĄ
za nieprzestrzeganie wymagań PZL-Świdnik S.A. dot. BHPiOŚ

Protokół nr/.....

I. Na podstawie: art. Umowy nr z dnia dotyczącej
 przeprowadzona została kontrola:
 w dniumiejscu
 przez w obecności przedstawiciela firmy
 (nazwisko i imię przedstawiciela firmy)
 (pełna nazwa firmy)

II. Dodatkowe informacje:

III. Stwierdzono następujące nieprawidłowości, uchybienia, niezgodności:

1) – odpowiada poz. nr „Taryfikatora dodatkowych kar pieniężnych” . Proponuję karę w wysokości zł.

2) – co odpowiada poz. nr ... „Taryfikatora dodatkowych kar pieniężnych”. Proponuję karę w wysokościzł.

Stwierdzone nieprawidłowości, uchybienia i niezgodności będą podstawą do naliczenia dodatkowych kar pieniężnych zgodnie z „Taryfikatorem dodatkowych kar pieniężnych”. Wysokość łącznej kwoty dodatkowej kary pieniężnej zostanie umieszczona w nocie księgowej (obciążeniowej).

IV. Kontrolowany

(Imię i nazwisko przedstawiciela dozoru firmy kontrolowanej prowadzącej prace na terenie Zamawiającego, stanowisko, data i podpis).

Uwaga! W przypadku odmowy złożenia podpisu przez Kontrolowanego należy umieścić zapis o treści:„ Panodmówił podpisania protokołu, miejsce, data podpis Kontrolującego.

V. Kontrolujący:

Dodatek nr2 Supplement no2	STEROWANIE OPERACYJNE W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKOWEGO I BHP OPERATIONAL CONTROL OF ENVIRONMENTAL AND HEALTH & SAFETY MANAGEMENT	PS-35 A 02 Rev. G	Strona: 56 / 57 Page
--------------------------------------	--	--------------------------	-------------------------

.....
 (Imię i nazwisko kontrolującego, sprawującego nadzór w zakresie bhp, p.poż. nad wykonawcami, stanowisko data i podpis)

VI. Uwagi do protokołu (wniesiono * - nie wniesiono *)

.....

VII. Ustosunkowanie się kontrolującego do uwag:

.....

(Imię i nazwisko sporządzającego protokół, data i podpis)

VIII. Zatwierdzenie protokołu

.....

(Imię i nazwisko zatwierdzającego protokół (Zamawiający lub Szef Działu Bezpieczeństwa i Higieny Pracy i Ochrony Środowiska).

Uwaga! W przypadku odmowy zatwierdzenia protokołu należy podać przyczyny i dalszy tryb postępowania.

IX. Załączniki

.....

Rozdzielnik:

- 1) Wykonawca
- 2) Kontrolujący
- 3) SF&M PZL-Świdnik S.A
- 4) Zakupy Pośrednie PZL-Świdnik S.A
- 5) Kontrola Biznesowa i Controlling Kosztów PZL-Świdnik S.A
- 6) a/a

Załącznik nr 4

POLITYKA ŚRODOWISKOWA I BHP
PZL-ŚWIDNIK S.A.

PZL-ŚWIDNIK SA, jako część światowej Grupy Leonardo Helicopters Company i odpowiedzialny pracodawca uważa za ważne uwzględnianie aspektów środowiskowych oraz bezpieczeństwa pracy w swoich celach i planach biznesowych dla długoterminowego zapewnienia na odpowiednim poziomie zrównoważonego rozwoju oraz rentowności i konkurencyjności Firmy.

Kierując się troską o zdrowie i bezpieczeństwo swoich pracowników oraz osób przebywających na naszym terenie podejmujemy działania w ramach wdrożonego systemu zarządzania służące monitorowaniu i doskonaleniu procesów produkcyjnych celem poprawy warunków pracy oraz ochrony i optymalnego wykorzystania zasobów środowiska naturalnego.

Deklarujemy spełnianie wymagań przepisów prawa i uznając za ważne społeczne aspekty bezpieczeństwa pracy oraz ochrony środowiska współpracujemy z przedstawicielami właściwych władz oraz środowiskiem lokalnym i zapewniamy właściwą komunikację z pracownikami. Zapewniamy konsultacje i współdziałanie pracowników i ich przedstawicieli, oraz podwykonawców w zakresie opracowywania, planowania, wdrażania i oceny efektywności i doskonalenia systemu zarządzania bezpieczeństwem.

Będąc częścią Grupy Leonardo uwzględniamy wymagania korporacyjne związane z troską o środowisko i bezpieczeństwo pracowników oraz chcemy integrować wymagania środowiskowe i bhp z całą naszą działalnością poczynając od etapu planowania procesu produkcyjnego i produktu.

Nadrzędnym celem Firmy w stosunku do wszystkich innych celów, jest zapobieganie związanym z pracą urazom i dolegliwościom zdrowotnym, minimalizowanie ryzyka ich wystąpienia oraz stworzenie i utrzymanie zdrowego, bezpiecznego środowiska pracy dla pracowników, gości, podwykonawców i innych Stron Zainteresowanych, których dotyczą działania naszej Firmy.

Pozostałe cele, które stawiamy sobie to:

- ciągłe doskonalenie Systemu Zarządzania Środowiskiem i BHP
- podnoszenie świadomości personelu naszej Firmy oraz naszych podwykonawców będących pod naszym nadzorem w zakresie ich wpływu na bezpieczeństwo oraz środowisko naturalne
- identyfikowanie obszarów wymagających poprawy warunków pracy oraz ograniczenia oddziaływania na środowisko, a tam gdzie jest to możliwe wdrażanie najlepszych dostępnych technik
- monitorowanie i ograniczenie zużycia substancji niebezpiecznych
- efektywne i oszczędne gospodarowanie surowcami, mediami energetycznymi i wodą
- prowadzenie bezpiecznej dla środowiska gospodarki odpadami, zarządzanie emisjami do powietrza oraz podejmowanie działań służących redukcji odpadów i emisji

Jako Najwyższe Kierownictwo Firmy deklarujemy aktywne i odpowiedzialne przywództwo w zakresie ochrony środowiska oraz zapewnienia bezpieczeństwa w miejscu pracy i doskonalenia w tym zakresie, oczekujemy i wymagamy tego samego od kierowników wszystkich szczebli zarządzania. Zachęcamy i oczekujemy jednocześnie od wszystkich pracowników aktywnego zaangażowania się na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony środowiska.

W celu wdrożenia i realizacji niniejszej polityki zapewniamy niezbędne do tego zasoby i środki, zapewniając jednocześnie monitorowanie efektywności naszej działalności i systemu środowiskowego i bhp.

Bartosz Śliwa
Członek Zarządu PZL-Świdnik S.A.

Jacek Libucha
Prezys Zarządu PZL-Świdnik S.A.

Antonio Di Genaro
Członek Zarządu PZL-Świdnik S.A.

ŚWIDNIK MARZEC 2021